

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Martin Flax

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
katedra dějepisu a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Život politického vězně a tajně vysvěceného kněze Jaroslava Karla
(1929-2019)

The life of a political prisoner and the secretly ordained priest
Jaroslav Karl (1929-2019)

Martin Flax

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Koura, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělání – Geografie se
zaměřením na vzdělání

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Život politického vězně a tajně vysvěceného kněze Jaroslava Karla (1929-2019) vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 19. 4. 2022

Podpis:

Chtěl bych poděkovat panu doc. PhDr. Petru Kourovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost během zpracování mé bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá životem plzeňského rodáka, kněze, představitele protinacistického i protikomunistického odboje a politického vězně, Jaroslava Karla. Největší pozornost je věnována období mezi lety 1948 a 1965, kdy byl Karl aktivní v protikomunistickém odboji, zatčen a vyslýchán a dvakrát vězněn. Práce vychází z velkého množství, písemných i audiovizuálních pramenů a jejím cílem není jen popis pamětníkovy života, ale i dobového prostředí a struktur, jejichž součástí se Karl během svého života stal.

KLÍČOVÁ SLOVA

Politické procesy 50. let, český skaut v období totality, vězení Leopoldov, protikomunistický odboj, podzemní církev

ANNOTATION

This bachelor thesis deals with the life of a native of Pilsen, a priest, a representative of anti-Nazi and anti-communist resistance, and a political prisoner, Jaroslav Karel. The greatest attention is paid to the period between 1948 and 1965 when Karl was active in the anti-communist resistance, arrested and interrogated, and twice imprisoned. The work proceeds from a large number of written and audiovisual sources and its aims are to describe the life of this witness as well as the environments and structures of this period that became a part of the region during his life.

KEYWORDS

Political trials of the 1950s, Czech scout in the period of totalitarianism, Leopoldov prison, anti-communist resistance, underground church

Obsah

1	Úvod	8
1.1	Metodika a struktura práce	8
1.2	Prameny a literatura	9
2	Dětství a dospívání v neklidných dobách: 1929-1945	12
2.1	Původ a dětství.....	12
2.2	Období nacistické okupace	13
3	Od osvobození po zatčení: 1945-1952	17
3.1	Osvobození Klatov	17
3.2	1948 – velký mezník nejen v životě Jaroslava Karla.....	17
3.3	Uzavření semináře, další studium a povinná vojenská služba	20
4	Skaut Jaroslav Karl: 1948-1952	23
4.1	Historie skautské organizace, český skaut po roce 1948	23
4.1.1	Český skaut a Junák v první polovině 20. století	24
4.1.2	Český skaut ve střetu s komunistickou ideologií	26
4.2	Situace skautu na Klatovsku po roce 1948, Skautská odbojová činnost	28
4.3	Skupina kolem Vojtěcha Kohouta a její zapojení v protirežimních činnostech ...	34
4.3.1	Protirežimní činnosti Jaroslava Karla.....	36
5	Zatčení, výslechy a první věznění v Leopoldově: 1952 – 1960	41
5.1	Státní bezpečnost a její metody v 50. letech minulého století	41
5.2	Zatčení a výslechy Jaroslava Karla.....	44
5.3	Soudní proces s Jaroslavem Karlem	48

5.4	Karl v Leopoldově	50
5.4.1	Věznice Leopoldov	50
5.4.2	Jaroslav Karl – mukl, vzpomínky na Leopoldov.....	53
6	Rok na svobodě, druhé zatčení a věznění: 1960-1965	58
7	Život po propuštění: 1965–2019	63
8	Závěr.....	65
9	Seznam pramenů a literatury	66
9.1	Prameny	66
9.1.1	Prameny archivní.....	66
9.1.2	Prameny vydané	66
9.1.3	Prameny audiovizuální	67
9.2	Literatura.....	67
9.2.1	Monografie	68
9.2.2	Studie v periodiku.....	69
9.2.3	Nevydané rukopisy	70
9.3	Internetové zdroje	70

1 Úvod

Cílem bakalářské práce je popsat život plzeňského rodáka, kněze, představitele protinacistického i protikomunistického odboje a politického vězně, Jaroslava Karla. Karl se narodil v roce 1929 v Plzni, již v útlém dětství se rodina přestěhovala do nedalekých Klatov. Karl se již v mládí zapojil do skautské odbojové organizace Černý lev, po únorovém převratu se dál zapojil do protikomunistického odboje, mimo jiné tím, že převáděl přes hranice. V roce 1948 nastoupil do kněžského semináře v Českých Budějovicích, roku 1952 byl poprvé zatčen a následně vyslýchán. Karl byl odsouzen a ve věznicích v Leopoldově a ve Valdicích strávil s roční pauzou v letech 1960–1961 celkem 13 let. Ve Valdicích byl tajně vysvěcen, po propuštění v roce 1965 pracoval mimo jiné v psychiatrické léčebně, byl aktivní v podzemní církvi, kněžskému povolání se však mohl oficiálně věnovat až po Sametové revoluci.

1.1 Metodika a struktura práce

Bakalářská práce si klade za hlavní cíl popsat život Jaroslava Karla, k čemuž využívá hlavně přímé historické metody. Cílem práce je však nejen popis Karlova života formou individuální biografie, ale i jeho zasazení do dobových souvislostí, struktur, prostředí a událostí, přičemž tyto jsou samy skrze Karlův životopis předmětem výzkumu. Práce si klade za cíl skrze individuální biografii popsat zejména témata skautského protikomunistického odboje v Klatovech, výslechových metod StB v 50. letech či životních podmínkách v československých věznicích v 50. letech s důrazem na věznicí v Leopoldově.

Jelikož práce z velké části vychází z pamětníkových vzpomínek, využívá práce i interpretační metody orální historie, bere v úvahu velký časový odstup mezi popisovanými událostmi a datem pamětníkova vyprávění a možnost nevědomého zkreslení některých informací. Informace vyplývající z rozhovorů jsou komparovány jednak vzájemně mezi

sebou, jednak s písemnými prameny a odbornou literaturou. Jedním z hlavních účelů využití pamětníkových vzpomínek v práci je nastínění subjektivního vnímání různých dějinných událostí či prostředí pamětníkem, které mohou být cenné stejně jako historická faktografie.¹

V práci byl použitý chronologický postup a je rozdělena kromě úvodu a závěru do celkem šesti různě dlouhých kapitol. Při této chronologizaci bylo přihlédnuto k zásadním milníkům, které výrazně ovlivnily či změnily Karlův život, přičemž tyto milníky mohou mít povahu ryze osobní (například Karlova maturita) či univerzální (konec války, rok 1948). Nejobsáhlejšími kapitolami jsou ty, které popisují život Jaroslava Karla v obdobích, kdy byl nejostřeji perzekvován komunistickým totalitním režimem, tedy v letech 1948–1965. Tomuto pro práci klíčovému období Karlova života se tedy věnují celkem 4 kapitoly a současně i převážná část této bakalářské práce. Čistě chronologický přístup je částečně narušen jen v kapitolách 3 a 4, kdy kvůli obsáhlosti informací o skautském hnutí, jeho ideologickému střetu s totalitou a z něho plynoucímu protikomunistickému odboji byla tematika skautské organizace a skautského odboje vyčleněna do zvláštní kapitoly. Jinak je chronologické členění zachováno jako nejlogičtější postup popisu Karlova života.

1.2 Prameny a literatura

Základním pramenem poskytujícím informace o událostech ze všech období Karlova života byly různým způsobem zaznamenané Karlovy vzpomínky. Karl poskytl za svůj život několik rozhovorů. V rámci projektu Příběhy 20. století, mezinárodní sbírky vzpomínek Paměti národa, byly s Jaroslavem Karlem nahrány celkem 4 rozhovory. První dva pořídila 10. února a 25. března 2011 Eva Palivodová. Další dva rozhovory byly pořizeny v rámci projektu Soutěž příběhy 20. století, z nichž první byl natočen 30. srpna roku 2013 autorem této práce a druhý 27. července roku 2014 Karlem Pučelíkem. Mimo to Karl poskytl v roce 2012 rozhovor Aleně Ouředníčkové pro měsíčník Zpravodaj Plzeňské diecéze. Obsáhlý rozhovor s Jaroslavem Karlem pak také vydal v roce 2010 Miloš Doležal v rámci své sbírky

¹ Více o metodách orální historie viz: Miroslav VANĚK, *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*, Praha 2004.

rozhovorů s účastníky protinacistického a protikomunistického odboje.² Posledním univerzálním zdrojem obsahujícím informace o všech obdobích Karlova života je jeho vlastní brožura s názvem *Mukl* vydaná v roce 2010 v nakladatelství Louč.³

Důležitými prameny, ze kterých práce čerpá, jsou pak archivní prameny získané převážně v Archivu bezpečnostních složek v Praze a v Národním archivu v Praze. Tyto prameny poskytují informace hlavně pro bakalářskou práci nejsledovanější období Karlova života – roky 1948 až 1965, kdy byl Karl aktivní v ilegální protirežimní skupině, vyslýchán Státní bezpečností, dvakrát zatčen, souzen i vězněn.

Bakalářská práce pak čerpá informace i z širokého seznamu literatury, která informuje o různých specifických událostech, skupinách, a strukturách, s nimiž se Jaroslav Karl během svého života setkával. Literatura k bakalářské práci byla vybírána s ohledem na nejzásadnější dobové okolnosti, události a souvislosti, které zásadním způsobem přímo ovlivnily život Jaroslava Karla, zároveň tak, aby odpovídala období, jemuž je v práci dán největší prostor.

K období Karlova dětství a dospívání není k dispozici velké množství pramenů. Práce tak vychází hlavně z Karlových vzpomínek, které popsal v různých rozhovorech. V souvislosti s Karlovou účastí v protinacistickém odboji a celkově pro období nacistické okupace v Klatovech byla jako doplňující literatura vybrána hlavně monografie Lenky Sýkorové a kolektivu.⁴

Problematika skautského protinacistického odboje a rozsah jeho činnosti během druhé světové války je jedním z relativně málo probádaných témat dějin 20. století. V rámci skautského protifašistického odboje jsou zdokumentovány spíše jednotlivé případy odboje na regionálních úrovních, souhrnná publikace věnující se skautskému odboji v období protektorátu chybí. Zdokumentovány tak jsou spíše vzpomínky jednotlivých pamětníků (např. databáze Paměti národa) či některá větší centra protifašistických činností.⁵

² Miloš DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem. Rozhovory s účastníky protinacistického a protikomunistického odboje*, Brno 2010, s. 237-258.

³ Jaroslav KARL, *Mukl*, Praha 2010.

⁴ Lenka SÝKOROVÁ a kol., *Klatovy*, Praha 2010.

⁵ Např.: Josef DANĚK, *Zpravodajská brigáda: pravdou ke svobodě: sborník 1939-1999*, Praha 1999.

Co se týče tematiky historie skautské organizace, velkou většinu prací psali sami skauti. Práce tak při popisu skautských dějin vychází hlavně z monografie *Skautské století*, největší dosud vydané monografie popisující souhrnně historii celé skautské organizace v Čechách, vydané Romanem Šantorou. Dále pak také z více publikací skautského historika Karla Lešanovského.

K tématu skautské odbojové skupiny na Klatovsku byla vydána roku 2008 publikace s názvem *Akce StB Polom*, která vychází z písemných pramenů z Archivu bezpečnostních složek a popisuje aktivity celé klatovské skupiny.⁶ I bakalářská práce při studiu tohoto období vychází z písemných pramenů z provenience Státní bezpečnosti, ty musely být podrobeny důkladné vnitřní kritice. Protokoly o výpovědích byly psány velmi často tak, jak Státní bezpečnost potřebovala, aby vyslyšení odpovídali. Vymyšlená doznání byla často násilně vynučována a protokoly často obsahují i holé nepravdy.

Pro období Karlových výsledků ve vyšetřovací vazbě StB jsou použity encyklopedie špionáže zaměřené na státní bezpečnost či publikace Antonína Kratochvíla *Žaluji*, vydaná v roce 1990.⁷ Pro popis stavu československého vězeňství v 50. i 60. letech práce vychází hlavně z publikace Viléma Hejla *Zpráva o organizovaném násilí*⁸ a z úvodu k publikaci *Filosofie za mřížemi* psaným historikem Zdeňkem Poustou.⁹ Co se týče Karlova pobytu ve věznicích Leopoldov a Valdice, práce rovněž čerpala z písemných pramenů, a to z osobních vězeňských spisů Jaroslava Karla získaných v Národním archivu v Praze. V popisu období života po propuštění z Valdic roku 1965 pak práce čerpá znovu převážně z osobních vzpomínek Jaroslava Karla.

Kromě uvedených nejdůležitějších publikací práce čerpá z řady jiných, které doplňují množství informací z různých témat a období Karlova života. Karlovy vzpomínky, další prameny a literatura jsou v práci také srovnávány se vzpomínkami dalších pamětníků, většinou původem ze sbírky Paměti národa.

⁶ Jiří KAFKA – Miroslav KOPT, *Akce StB Polom. Proces se skupinou František Pavel Křivský a klatovští skauti v zrcadle dokumentů státní bezpečnosti*, Praha 2008.

⁷ Antonín KRATOCHVÍL, *Žaluji, Svazek I: Stalinská justice v Československu*, Praha 1990.

⁸ Vilém HEJL, *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha 1990.

⁹ Zdeněk POUŠTA, *Filosofie za mřížemi: Leopoldov, léta padesátá*, Praha 1995

2 Dětství a dospívání v neklidných dobách: 1929-1945

2.1 Původ a dětství

Jaroslav Karl se narodil 18. června roku 1929 v Plzni. Jeho otec Jan Karl byl obchodníkem s textilem, narodil se v roce 1883, pocházel ze sládkovské rodiny, která žila ve vesnici Vrabcov nedaleko města Sušice. Karlova Matka pocházela z rumunského města Arad. Jan Karl se nejdříve oženil s její sestrou, se kterou se seznámil během své vojenské služby v průběhu první světové války právě v Rumunsku. Po válce se za ním přistěhovala do Československa, avšak později onemocněla a v roce 1928 zemřela. V jejích posledních dnech přijela na pomoc s opatrováním její sestra Anna, se kterou se poté Jan, snad i z vůle její umírající sestry, v roce 1928 oženil.¹⁰ Jaroslavova matka Anna Karlová, rozená Nieszová,¹¹ se narodila 25. září roku 1899, byla tak zhruba o 16 let mladší než jeho otec.¹² Rok po Jaroslavovi se narodila také jeho sestra Věra.¹³

Jaroslav Karl vzpomínal na vzájemný vztah jeho rodičů jako na láskyplný a harmonický. Oba rodiče pocházeli z prostředí hluboce věřících rodin a Karl tento fakt považoval pro svůj život za určující. Jan Karl byl zprvu zaměstnán jako prokurista u plzeňské firmy Kodet. V roce 1932 se odstěhovala celá rodina z Plzně do Klatov, kde si otec otevřel na náměstí obchod s textilem. Obchodu se dařilo, rozrůstal se, byly pronajaty nové prostory a mohl si dovolit i tři zaměstnance, Jan Karl byl jmenován soudním znalcem v oborech textilie a skla. Jaroslav v Klatovech začal navštěvovat obecnou školu.¹⁴

Na ranější období svého dětství si Jaroslav Karl v pozdějších letech příliš nepamatoval, z období do svých deseti let si nepamatoval téměř nic. Tuto skutečnost dával za vinu období zhruba ročního vyšetřování Státní bezpečností v padesátých letech, po kterém měl svými slovy takřka „vygumováno“.¹⁵ Snad za to také mohlo přes deset let dlouhé období

¹⁰ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 237.

¹¹ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), Historický fond, H-270, s. 76.

¹² Národní archiv v Praze (dále jen NA), fond Správa Sboru nápravné výchovy (dále jen SSNV), Praha – osobní spisy, os. Spis Karl, s. 5 – příloha k osobnímu spisu.

¹³ Státní oblastní archiv v Plzni, Sběrka matrik západních Čech, Sušice 13, fol. 212.

¹⁴ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 237.

¹⁵ *Tamtéž*, s. 238.

odloučení od rodiny při pobytu ve věznici, která by mu bývala nejranější vzpomínky z dětství mohla připomínat. Některé z takových vzpomínek popsal v rozhovoru s Milošem Doležalem,¹⁶ například vzpomínky na divoké období začátku okupace nacistickými vojsky a incident, kdy na něj začal střílet německý voják, když sledoval projíždějící konvoj německé armády.¹⁷ Karl si rovněž vzpomínal na svoji předválečnou účast v organizaci Sokol, ve 2. skautském oddílu a na své působení v místní chrámové schole cantorum¹⁸ v klášterním kostele v Klatovech pod vedením sestry Lubomíry.¹⁹

2.2 Období nacistické okupace

V době začátku okupace Československa vojsky nacistického Německa bylo Jaroslavu Karlovi 9 let. Na začátek okupace měl jen matné vzpomínky. V témž roce nastoupil na osmileté reálné gymnázium v Klatovech. Podle Karlových vzpomínek mu mělo hrozit hned dvakrát vyloučení z gymnázia. Jako jeho student musel chodit během války s ostatními studenty na brigádu na polnosti při zámku v nedalekém Bezděkově u Klatov, v tu dobu v držení člena rakouského šlechtického rodu Korb von Weidenheim. Práci někteří studenti různě naivně bojkotovali a sabotovali, například záměrně sázeli již vyryté řepy. Jednou byl však Karl přistižen a jeho aktivita měla být dle jeho slov hlášena na gestapu jako sabotáž. Mělo se řešit vyloučení z gymnázia, situaci mělo aktivně řešit i samo gestapo. V této situaci měl pomoci až sám rakouský majitel statku, který se měl za studenty přimluvit. Podruhé mělo vyloučení hrozit, když se na stadionu popral se svým bratrancem. V souvislosti s touto příhodou Karl vzpomínal na svého třídního učitele²⁰ jako na velmi zvláštního muže, jenž si

¹⁶ *Tamtéž*, s. 238.

¹⁷ *Tamtéž*.

¹⁸ Jedná se o jednohlasý liturgický doprovod.

¹⁹ Jaroslav KARL, *Mukl*, Praha 2010, s. 8-9.

²⁰ V rozhovorech Karl jméno svého třídního profesora nejmenuje, podle seznamu absolventů klatovského gymnázia by se mělo jednat o Václava Ryněše. Viz: <https://www.klatovynet.cz/gymkt/user/skola/Seznam%20absolvent%C5%AF%20klatovsk%C3%A9ho%20gymn%C3%A1zia%20od%201919.pdf>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

liboval ve zvláštních fyzických trestech a studentům měl za trest inscenovat napodobeninu soudního jednání a následného oběšení.²¹

Již v za svého mládí se Jaroslav Karl zapojoval do ilegálních protirežimních činností v období Protektorátu Čechy a Morava. V souvislosti s přechodem na válečně řízené protektorátní hospodářství byly českým obchodníkům zabavovány nepřiznané, načerno držené textilie. Jaroslavův otec Jan jako soudní znalec tyto zabavené látky následně oceňoval, přičemž si dobře uvědomoval rozdíly v trestech pro tyto obchodníky, které závisely na množství a ceně zabaveného materiálu. Janu Karlovi se podařilo dohodnout se s českými dozorcí a část zabaveného materiálu nenápadně odkládal přímo v soudní budově. Jaroslav pak v noci jezdil s vozíkem k budově soudu a materiál vozil domů, kde jej ukládali v patrových sklepech. Po válce materiál obchodníkům vraceli, i když se ze strany některých z nich objevila i nařčení z krádeže.²²

Již od svého dětství byl Jaroslav Karl členem katolického skautského oddílu – ve svých devíti letech se stal vlčetem 2. skautského oddílu v Klatovech, získal přezdívku *Kim*. Během nacistické okupace byla činnost českých skautů výrazně omezována, po 28. říjnu 1940 pak výnosem Karla Hermanna Franka úplně zakázána,²³ Karl byl již v létě tohoto roku²⁴ svědkem zavírání a vyklizení skautského dětského tábora gestapem nedaleko Zavlekova u Klatov. Od svých patnácti let²⁵, od roku 1944, se pak podílel na ilegálních odbojových aktivitách svého skautského oddílu pod vedením oddílového vedoucího, skauta Josefa Anderleho (s přezdívkou Peček), který nesl název Černý lev.²⁶ Úkolem jeho mladších

²¹ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 239.

²² *Tamtéž*, s. 237-238.

²³ Roman ŠANTORA, *Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*, Praha 2012, s. 120.

²⁴ Vyklizení skautského tábora v Zavlekově se událo s největší pravděpodobností 11. července, kdy gestapo spolu s jednotkami SS podniklo rozsáhlou akci rozehnutí skautských táborů včetně zatýkání některých oddílových vedoucích. Viz: *Tamtéž*.

²⁵ Zapojení takto mladých skautů do protirežimních aktivit jako spojek v posledních letech protektorátu se nezdá být z dostupných pramenů nikterak neobvyklým jevem, viz také: Josef DANĚK, *Zpravodajská brigáda: pravdou ke svobodě: sborník 1939-1999*, Praha 1999, s. 130.

²⁶ Skautská protinacistická odbojová aktivita na Klatovsku zatím nebyla historiky dostatečně zpracována. Práce tedy v popisu těchto aktivit vychází pouze z dostupných výpovědí pamětníků. Josef Anderle po únorovém převratu z obav ze zatčení Státní bezpečností emigroval, z Německa řídil protirežimní činnost klatovských skautů a později v Německu i studoval, v Americe se pak stal profesorem historie Východní Evropy na University of North Carolina. Zemřel v roce 2014. Viz jeho úmrtní oznámení. [online] Dostupné z: <https://walkersfuneralservice.com/tribute/details/1450/Josef-Anderle/obituary.html>. [citováno dne: 8. 4. 2022]. Odbojová organizace klatovských skautů s názvem Černý lev se však objevuje i v pozdějších výsledcích

členů, mezi něž Jaroslav Karl v této době patřil, bylo pozorovat pohyby německých vojsk, polohy skladů, kasáren a počty vojáků, tyto informace pak byly postupně předávány starším členům oddílu a faráři Vojtěchu Kohoutovi, který měl na své faře v Týnci u Klatov utajenou radiostanici.²⁷ Ten posílal informace spojencům.²⁸

Za jakési vyvrcholení této zpravodajské činnosti lze považovat období před koncem války, kdy byl domácí odboj celkově neaktivnější a gestapu se již příliš nedařilo tyto struktury mapovat a rozbíjet. V Klatovech v této době kromě skautského odboje působila řada dalších odbojových organizací jako ilegální vojenská organizace Niva, Hnutí za svobodu, Odboj československé mládeže či Národní stráž. Činnost jednotlivých odbojových skupin se často překrývala.²⁹

Dne 20. dubna 1945 Klatovy zažily největší letecký útok ve svých dějinách. Spojeneckému náletu předcházela příjezd vlaku s nákladními i osobními vagóny, který převážel vojenskou municí (ekrazit) a německé vojáky na klatovské nádraží. Jeden z členů skautského oddílu jel na kole nahlásit příjezd vlaku do Týnce páteru Vojtěchu Kohoutovi, který informaci předal spojencům. Samotný nálet pak začal následující den v 8 hodin ráno, spojenečtí stíhači střelbou z kulometů zapalovali vagóny, hloubkařům se podařilo zničit dvě lokomotivy. Před polednem se pak nad Klatovy objevily dva svazy těžkých bombardérů a nádraží bylo kompletně zničeno.³⁰ Bombardování nezasáhlo jen nádraží, bomby dopadaly i do jeho okolí. Jaroslava Karla nálet zastihl při výuce na místním stadionu (gymnázium bylo v té době využíváno jako ubytovna pro pacienty z dobřanské psychiatrické léčebny, která byla taktéž poškozena spojeneckým náletem). V této souvislosti Karl v rozhovorech hovořil o svém štěstí, kdy vzpomínal na nevybuchlou bombu, která dopadla právě na stadion, kde

protokolech Státní bezpečnosti hlavně v souvislosti s Vojtěchem Kohoutem a Marií Járovou. Viz: ABS, Historický fond, H-270-2, s. 142 – protokol o výpovědi Karla Forsta ze dne 15. února 1952.

²⁷ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 240-241.

²⁸ O aktivitě klatovských skautů v protinacistickém odboji a o Kohoutově napojení na Anglii vysíláčkou se zmiňují i materiály StB ve svazku „Polom“. Viz: ABS, Historický fond, H-270, s. 85. – Ustanovka Vojtěcha Kohouta.

²⁹ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*, s. 430-431.

³⁰ *Tamtéž*, s. 434.

se v tu dobu gymnazisté nacházeli.³¹ Po válce v roce 1946 byl klatovský 2. skautský oddíl za své zásluhy v protinacistickém odboji vyznamenán.³²

³¹ M. Doležal, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 240-241.

³² Jaroslav Karl se o tomto vyznamenání zmiňoval v několika rozhovorech. Sám říkal, že se jednalo o válečný kříž, který předával toho času divisní generál Karel Klapálek. Podle dostupných informací by se mělo jednat o Junácký kříž „za vlast“ 1939-1945 třetího řádu. Toto skautské ocenění se udělovalo jednotlivým skautům či skautským oddílům aktivním v protinacistickém odboji od roku 1946 a rozlišovalo tři různé řády. Viz: Václav MĚŘICKÁ, *Československá vyznamenání. Část VI, II národní odboj*, Hradec Králové 1984.

3 Od osvobození po zatčení: 1945-1952

3.1 Osvobození Klatov

Dne 5. května roku 1945 dorazily do Klatov koordinovaným postupem spojenecké jednotky 90. pěší divize (postup spíše ze západu, od Nýrska a Kdyně) a 2. pěší divize (postup spíše z jihu, od Železné Rudy a Javorné). Německá posádka Klatov se vzdala bez boje, v 9 hodin a 25 minut večer byla předána německá kapitulace, americká armáda pro tento den ukončila postup. Město bylo zajištěno a osvobozeno.³³

Jako všechna česká města s výraznou německou menšinou, musely se i Klatovy vyrovnat s národnostní otázkou a s dalším osudem svých etnicky rozdělených obyvatel po válce. Německé rodiny byly shromážděny ve školách spolu s německými uprchlíky. Jaroslav Karl i další studenti gymnázia tehdy dostali od Revolučního národního výboru (který spolu s americkou armádou převzal kontrolu nad městem) palné zbraně s úkolem tyto budovy hlídat.³⁴ Celkem se odsun v okrese Klatovy týkal více než devíti tisíců lidí, kolik z nich bylo obyvateli města, není doposud zjištěno.³⁵

Na americké osvoboditele později vzpomínal Karl jako na sympatické mladíky, v rozhovorech zdůrazňoval jejich kultivované chování. Také se zmiňoval o drobných darech, které Češi od vojáků dostávali, jako byly žvýkačky, konzervy či čokoláda.³⁶

3.2 1948 – velký mezník nejen v životě Jaroslava Karla

Rok 1948 byl rokem, který se stal velkým dějinným mezníkem v historii Československa, a jako takový byl převratným pro většinu obyvatel tohoto státu. Pro Jaroslava Karla toto platilo snad ještě více, v roce 1948 totiž maturoval. V únoru psal písemnou část zkoušky, v červnu téhož roku ho čekala část ústní. Už v této době se začal negativně projevovat Karlův

³³ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*, s. 435.

³⁴ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 241.

³⁵ L. SÝKOROVÁ, *Klatovy*, s. 440.

³⁶ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 241.

nevhodný kádrový profil praktikujícího katolíka z podnikatelské rodiny.³⁷ Nařízení okresního inspektora ze začátku března nepovolovalo Jaroslavu Karlovi a dalšímu spolužáku přístup k ústní části maturitní zkoušky. Z této situace Karlovi nakonec pomohla personální výměna na postu ředitele klatovského gymnázia, kdy doktora Zdeňka Řezníčka vystřídal přesvědčený komunista, ale zároveň praktikující katolík Josef Vítovec,³⁸ toho času také poslanec Ústavodárného Národního shromáždění Československé republiky za KSČ. Ten se měl za novým režimem znevýhodňované studenty důrazně přimluvit, jeho vliv nakonec pomohl k jejich připuštění k ústní části. Karl po maturitě navázal s Vítovcem přátelský vztah a navštěvoval ho. Společně vedli ideové rozhovory, podle Karla byl Vítovec z reálně uplatňovaného komunismu nejdříve zklamaný, po uplatňování stalinských prvků v Československu pak i vyděšený.³⁹ Nejspíše z těchto důvodů na svůj poslanecký mandát 29. května 1948 rezignoval.⁴⁰

Jaroslav Karl nakonec na jaře roku 1948 úspěšně odmaturoval a mohl se rozmýšlet, kam povedou jeho další životní kroky. V této době se Karl jeví jako mladý intelektuál se širokým rozhledem, neméně širokým spektrem zájmů a s myslí otevřenou různým myšlenkám a idejím. Svě hodnoty a postoje si mladý Karl utvářel a tříbil už během studií na gymnáziu, v rozhovorech z pozdější doby se netajil svým zájmem o marxistickou teorii a literaturu v době po konci druhé světové války. Karl dle svých slov v té době počítal se svým vstupem do levicově orientované tělovýchovné organizace.⁴¹ Z tohoto zaujetí ho měl dle jeho slov „vyléčit“ až jeden z textů jinak nevýznamného ruského autora komunistické propagandy Avnera Jakovleviče Zise.⁴² Kapitoly o třídní nenávisti, o nekonzistentnosti

³⁷ Uplatňování třídního přístupu bylo na československých školách téměř okamžitě po únorovém puči běžnou praxí a dotklo se mnoha studentů. Více o tom: František MORKES, *Historický přehled postavení maturitní zkoušky a analýza jejích funkcí*, Praha 2003.

³⁸ Seznam praefektů a ředitelů klatovského gymnázia na jeho webových stránkách. [online] Dostupné z: <https://www.klatovynet.cz/gymkt/fr.asp?tab=gymkt&id=281&burl=&pt=OS06>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

³⁹ Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Eva Palivodová. Klatovy, 10. 2. 2011.

⁴⁰ Internetové stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=4477&org=286>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

⁴¹ Jaroslav Karl hovořil o plánovaném vstupu do tzv. Spartakových skautů práce. Tato organizace však byla 17. listopadu roku 1938 rozpuštěna a po válce nebyla obnovena. Karl o jejím zrušení tedy buď nevěděl nebo si v pozdějším rozhovoru organizaci spletl s jinou ve 40. letech aktivní tělovýchovnou komunistickou organizací. Více o levicově zaměřených tělovýchovných spolcích: Jiří KÖSSL – František KRÁTKÝ – Jaroslav MAREK, *Dějiny tělesné výchovy*, Praha 1986.

⁴² Karl v rozhovorech s nejistotou hovořil o českém překladu ruského textu s názvem *O komunistické morálce*, který se k němu měl dostat v roce 1947. Ten však v Československu vyšel větším nákladem až v roce 1950

komunistické morálky (co je mravné dnes, nemusí být mravné zítra) a o ospravedlnitelnosti a správnosti využití všech možných prostředků v rámci třídního boje měly nadobro zničit Karlovy ideály o komunistických myšlenkách.⁴³

Spektrum zájmů Jaroslava Karla tedy bylo široké. Karl byl hudebně nadaný, působil v chrámové schole až do jejího zrušení krátce po roce 1948, zároveň hrál na klavír, varhany a housle, ze hry na housle, kterou studoval na umělecké škole, nebyl v březnu 1948 rovněž z kádrových důvodů připuštěn k závěrečné zkoušce. Jaroslav Karl tehdy i tak zvažoval podání přihlášky na obor dirigování na Akademii múzických umění. Současně ho také zajímala matematika a medicína. Nakonec byl však nejsilnější pocit duchovního povolání a mladý Karl se rozhodl pro vstup do katolického semináře.⁴⁴

Karl si podal nejprve přihlášku do semináře v Praze, posléze obdržel písemné upozornění od jistého pražského bohoslovce, který byl podepsaný kryptonymem *Croc'O'Dill'*, tento bohoslovec měl mít přístup k přihláškám a v tomto dopise Karla upozornil, že zde nebude přijat, a současně mu tento bohoslovec doporučil podat přihlášku do semináře v Českých Budějovicích.⁴⁵ Tak se nakonec stalo a na podzim roku 1948 Jaroslav Karl nastoupil na Biskupský seminář v Českých Budějovicích.⁴⁶

Události roku 1948 se pak dotkly celé rodiny. Janu Karlovi, který byl od roku 1945 členem Československé strany lidové,⁴⁷ byl znárodněn prosperující textilní obchod, z vily v dnešní Studentské ulici č.p. 54 v Klatovech, kde rodina bydlela, měl vzniknout činžovní dům, kvůli čemuž se Jan Karl odvolal k soudu.⁴⁸ Nakonec se do vily přistěhovala jen jedna

v nakladatelství Orbis. Snad se už v 40. letech dala sehnat menší brožura, takové vydání se mi však nepodařilo dohledat.

⁴³ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 240-241.

⁴⁴ *Tamtéž*, s. 242.

⁴⁵ Karl ve svých vzpomínkách jméno tohoto bohoslovce nezmiňoval, byť se s ním později setkal během studia v Českých Budějovicích. V rozhovoru zmiňoval jeho pozdější útěk za hranice, vysvěcení v Německu a po roce 1990 jeho návrat do farnosti Písek. Dle těchto indicií by se mělo jednat o pátera Josefa Jirana. Ten emigroval v roce 1968 do Západního Německa, poté pobýval ve Švýcarsku a po roce 1990 se vrátil do Písku. Více o Josefu Jiranovi: Jan ADÁMEK – Josef JIRAN – Zdeňka MACHARTOVÁ-FOLKOVÁ, *Josef Jiran. Kněz a voják Kristův. Sborník k nedožitému 50. výročí kněžství*, Písek 2002.

⁴⁶ Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Martin Flax. Klatovy, 30. 8. 2013.

⁴⁷ ABS, Historický fond, H-270, s. 396 – Životopis Jaroslava Karla sepsaný u Krajské správy státní bezpečnosti v Plzni (dále jen KS STB Plzeň).

⁴⁸ Ve vile byla také konána několikrát domovní prohlídka pro ověření velikosti bytu a pro podezření z ukrývání zásob. Rodina také v tuto dobu vlastnila ještě dům v dnešní ulici Plánické č. p. 47, který byl Věře Karlové po její svatbě předán jako věno. Viz: *Tamtéž*, s. 586 – Protokol o výpovědi Věry Janotové ze 14. listopadu 1952.

další rodina nájemníků.⁴⁹ Jan Karl po znárodnění obchodu krátce pracoval jako prodavač v prodejně hospodářského družstva do té doby, než onemocněl srdeční chorobou.⁵⁰ V roce 1949 se Jaroslavova sestra Věra provdala za příslušníka ČSA, poručíka Karla Janotu.⁵¹

3.3 Uzavření semináře, další studium a povinná vojenská služba

Na jaře roku 1950, dva roky od převzetí moci, se komunistický režim začal naplno vypořádávat s jednou z posledních vlivných organizací mimo kontrolu státu. Akce proti katolické církvi začaly de facto už v říjnu roku 1949 zřízením Státního úřadu pro věci církevní, fakticky úřadu pro kontrolu a řízení katolické církve. V dubnu následujícího roku došlo v rámci tzv. *Akce K* k likvidaci mužských klášterů a řeholí. Dne 18. května pak byly zákonem o vysokých školách bohoslovecké fakulty Univerzity Karlovy a Univerzity Palackého vyňaty ze svazku univerzit, všechny bohoslovecké fakulty byly podřízeny již zmiňovanému Státnímu úřadu pro věci církevní. Tím získala vláda plnou moc nad úpravami studijního režimu bohosloveckých fakult. Další postup na sebe nenechal dlouho čekat. Dne 14. července 1950 byly vládním nařízením č. 112/1950 Sb. zrušeny všechny katolické diecézní semináře – svoji činnost tak ukončily semináře v Brně, Litoměřicích, Hradci Králové a v Českých Budějovicích. Bohoslovci s vhodným kádrovým profilem směli přejít na Římskokatolickou cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu v Praze, která se stala jediným bohosloveckým učilištěm v Čechách a na Moravě. To byl ostatně také postup, který od bohoslovců vláda očekávala, místo předpokládaných zhruba 1000 bohoslovců, jich však do Prahy přestoupilo pouze 138. Většina studentů, a to i kádrově vhodných, se rozhodla pro jinou životní cestu, než pro studium na komunistickou ideologií ovlivněné a státem přísně kontrolované fakultě.⁵²

Takovým studentem byl i Jaroslav Karl. Po zrušení semináře a následné „záchraně“ knih ze zrušené teologické knihovny (bohoslovci knihy předávali svým známým, u nichž věřili,

⁴⁹ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 242.

⁵⁰ ABS, Historický fond, H-270, s. 72 – Prošetření Jaroslava Karla.

⁵¹ *Tamtéž*, s. 99 – Ustanovka Věry Janotové.

⁵² Zdeněk DEMEL, *Po stopách jednoho smutného výročí: K zrušení diecézních bohosloveckých učilišť a seminářů v roce 1950*, *Studia Theologica* 3, 2001, s. 61-65.

že budou v bezpečí), musel Karl znovu zvažovat, kam povedou jeho další životní kroky. Po podání přihlášky na plzeňskou medicínu, tehdy ještě pobočku Lékařské fakulty Univerzity Karlovy,⁵³ nebyl přijat – oficiálním důvodem bylo *neprojevení dřívějšího zájmu o přírodní vědy*, reálný důvod byl nejspíše kádrový.⁵⁴ Po další úvaze a radě od jednoho bohoslovce se Karl rozhodl přihlásit do Prahy na obor fyzikální terapie v rámci ročního rehabilitačního kurzu pořádaného Ministerstvem zdravotnictví. Zde už se mu podařilo projít kádrovým posudkem⁵⁵ a byl úspěšně zapsán do kurzu.⁵⁶ I protože už v této době Karl patřil mezi podezřelé osoby a byl pozorován příslušníky StB, několikrát se ho snažili ze studií vyloučit, jak Karlovi později také měl přiznat jeden z profesorů.⁵⁷ Ač byl Karl při zkouškách různě znevýhodňován, podařilo se mu úspěšně kurzem projít a na podzim roku 1951 úspěšně odmaturovat.⁵⁸

Dva dny po dokončení rehabilitačního kurzu přišel Karlovi 10. října 1951 povolávací rozkaz k vojenské službě u 53. pomocného technického praporu (dále jen PTP) na Libavé. Karl se svým zařazením k PTP nesouhlasil a nepomohla mu ani argumentace, že zdravotníci jsou potřebnější u běžných vojenských útvarů.⁵⁹ Po pořadovém výcviku⁶⁰ byl přeražen do

⁵³ Pobočka lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni fungovala již od roku 1945, kdy byla zřízena dekretem prezidenta Beneše č. 135/1945 Sb. Viz webové stránky poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=9&r=1945>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

⁵⁴ Karl své nepřijetí na medicínu zdůvodňoval i rozhovorem se svým na medicíně již přijatým spolužákem z gymnázia, kterému řekl o svém studijním záměru. Ten měl pak následně tyto informace o Karlovi nahlašovat v Klatovech na StB. Viz: J. KARL, *Mukl*, s. 9. Jméno tohoto spolužáka Karl nevedl, s největší pravděpodobností se ale jednalo o potvrzeného spolupracovníka Stb, skauta Dušana Gregoru. O tom, že byli s Karlem spolužáci během jeho studia na klatovském gymnáziu svědčí seznam jeho absolventů. [online] Dostupné z: <https://www.klatovynet.cz/gymkt/user/skola/Seznam%20absolvent%C5%AF%20klatovsk%C3%A9ho%20gymn%C3%A1zia%20od%201919.pdf>. [citováno dne: 8. 4. 2022]. Na Gregorovo studium medicíny v Plzni pak poukazuje ve své výpovědi Karel Forst, viz: ABS, Historický fond, H-270-2, s. 150 – Zápis o výpovědi a životopis obviněného Karla Forsta ze dne 15. února 1952.

⁵⁵ Karl tento proces kádrování popisoval vlastními slovy tak, že kádrovou pracovníci doslova „ukecal“. Viz: J. KARL, *Mukl*, s. 10.

⁵⁶ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 243.

⁵⁷ O příkazu z ministerstva, že Karl nemá u maturity uspět, se měl Karlovi v pozdější době zmínit jeho zkoušející profesor Hněvkovský, jak Karl uvádí v pozdějším rozhovoru. Viz: Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Martin Flax. Klatovy, 30. 8. 2013.

⁵⁸ Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Eva Palivodová. Klatovy, 10. 2. 2011.

⁵⁹ Radek ŠVEC, *Sonda do duší černých baronů, aneb pomocné technické prapory ve vzpomínkách pamětníků*, Memo: časopis pro orální historii 2, 2019, s. 72.

⁶⁰ Velmi nízkou úroveň tohoto základního výcviku popisoval Karl později v rozhovorech. Jedním ze základních cílů výcviku prý bylo naučení se vpravo a vlevo v bok pomocí sena a slámy, které byly vojákům vkládány do rukou pro zapamatování stran. Viz: Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Martin Flax. Klatovy, 30. 8. 2013.

nedalekého Šternberka. Zde vojáci pracovali na stavbě vojenské fabriky, Karl pracoval nejdříve jako zedník, později i jako elektrikář.⁶¹ K pracovnímu nasazení u pomocného technického praporu Karl uvedl: „Dělalo se, aby se dělalo, jak to bylo zvykem za komunistů. Práce se nějaká udělala, něco se vykávalo, a jestli to bylo takové nebo makové, to bylo jedno.“⁶² Rovněž zmiňoval požívání alkoholu ostatními vojáky jako běžnou praxi pracovní morálky. Jaroslav Karl pracoval jako elektrikář (ačkoliv k tomuto povolání neměl žádnou kvalifikaci a ani v rámci vojenské služby k němu neproběhlo žádné školení) v dřevěné budce bez oken a svůj volný čas po práci věnoval studiu teologie.⁶³

Karl popisoval vojenskou službu u PTP hlavně v rozhovorech s Radkem Švecem. V nich se vyjadřoval k různým aspektům každodenního života u tohoto útvaru. Například si stěžoval na to, že velká část vojáků, často odvedených vysokoškoláků, převyšovala svým intelektem většinu velitelů či na to, že za celou dobu vojenské služby mohl jen jednou navštívit rodiče. Pozitivně se naproti tomu Karl vyjadřoval o kvalitě jídla a ubytování v bývalé psychiatrické léčebně, o tom že nebyly kontrolovány osobní věci jako jinde, o možnosti odesílat i přijímat poštu či o tom, že s ostatními členy útvaru mohli organizovat pěvecké kroužky (organizovat hudební kroužky bylo Karlovým zvykem už na gymnáziu v Klatovech, a dokonce i později při pobytu ve věznicích).⁶⁴

⁶¹ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 244.

⁶² R. ŠVEC, *Sonda do duší černých baronů*, s. 72.

⁶³ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 244.

⁶⁴ Nadřízení útvarů PTP se domnívali, že hudba a zpěv socialistických písní budou účinnou metodou převýchovy politicky nespolehlivých. Z rozhovorů s bývalými představiteli PTP však vyplývá, že pro ně pěvecké a hudební kroužky byly útekem od jinak nikterak přívětivé atmosféry vojenské služby a socialistické zpěvníky při nich často úplně odkládali. Více viz: R. ŠVEC, *Sonda do duší černých baronů*, s. 74-79.

4 Skaut Jaroslav Karl: 1948-1952

Už v dobách Karlových studií rehabilitačního kurzu byly jeho pohyby a činnost pozorně monitorovány Státní bezpečností. Trnem v oku agentům StB byl Karl nejspíše z více důvodů. Jako praktikující katolík (čímž se Karl nikdy netajil, ani později během svého pobytu ve věznicích)⁶⁵ a syn živnostníka rozhodně neměl ve své době ideální kádrový profil. Nejzásadnějším se však nakonec mělo stát jeho aktivní členství a zapojení ve skautských oddílech.

4.1 Historie skautské organizace, český skaut po roce 1948

Jedním z prvních kroků, které začne podnikat nově vzniklý totalitní režim, aby pevně ukotvil své postavení, je vyhledávání a likvidace politických a ideologických soupeřů, ač tento proces začíná už před jeho samotným vznikem. Kromě faktu, že totalitní režim likvidací svých oponentů umlčuje nepohodlné hlasy, které by mohly zahýbat jeho autoritou, má likvidace oponentů jasný ideologický, propagandistický náboj. Zatímco v nacistickém Německu byl tento boj bojem etnickým – za čistotu rasy a nadřazené postavení německého národa, v Sovětském svazu a v poválečných „lidových demokraciích“ střední Evropy byl tento boj bojem třídním.⁶⁶

Když se v létě roku 1938, dva týdny před svou smrtí, vracel zakladatel českého junáctví Antonín Benjamín Svojsík z návštěvy Sovětského svazu, kde se seznamoval s výchovou sovětské mládeže, pronesl takřka prorockou větu, která se později měla stát ideovým heslem perzekuovaného skautingu: *Skauting vylučuje totalitu, totalita vylučuje skauting.*⁶⁷ Dějiny mu daly za pravdu, Junák – český skaut byl v průběhu 20. století

⁶⁵ Informaci o Karlově aktivním hlášení se ke katolické církvi zmiňují například hodnocení odsouzeného Jaroslava Karla v Útvaru nápravných zařízení Valdice: NA, SSNV, Praha – osobní spisy, os. Spis Karl.

⁶⁶ Stanislav BALÍK – Michal KUBÁT, *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*, Praha 2004.

⁶⁷ Karel LEŠANOVSKÝ, *Komunismus a skauti-komunisté* [online], Děčín 2008. Dostupné z: https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/skautskyinstitut.cz/uploads/2013/12/Komunismus_a_skauti-komuniste.pdf, s. 9. [citováno dne: 8. 4. 2022].

totalitními režimy zakázán celkem třikrát. A právě Junák – český skaut byl v průběhu 20. století největším, nejvýznamnějším a nejvlivnějším skautským hnutím na našem území a tento stav platí i dnes.⁶⁸

4.1.1 Český skaut a Junák v první polovině 20. století

Kořeny skautingu jako takového hledejme na počátku 20. století v Anglii (samotné slovo skaut pochází z anglického *scout*, tedy *zvěd*, *průzkumník* nebo *pozorovatel*).⁶⁹ Za mezinárodní vznik skautingu se považuje rok 1907, kdy v Anglii proběhl první skautský tábor pod vedením Roberta Badena-Powella. Tento anglický armádní důstojník napsal v roce 1899 příručku pro výcvik kadetů – průzkumníků a zvědů – *Aids to Scouting*. Po jeho účasti v druhé búrské válce, během které při obraně pevnosti vytvořil velmi úspěšnou technickou a logistickou jednotku sestavenou z mladistvých chlapců, zjistil, že jeho příručka pro výcvik průzkumných jednotek je oblíbená i mezi anglickými mladými chlapci jako návod pro různé hry během volnočasových aktivit. Baden-Powell byl rozhodnutý se dále ve svém životě věnovat práci s mládeží, cítil však, že z chlapců by neměly hry vychovávat budoucí vojáky a zvědy, ale v míru pracující zodpovědné občany. V roce 1907 uspořádal experimentální tábor na ostrůvku Brownsea v jižní Anglii. Baden-Powell byl po deseti dnech táboření s výsledkem spokojený a rozhodl se vydat přepracovanou příručku s názvem *Scouting for boys*, která začala vycházet v lednu 1908. Po přednášce v londýnském Birkenheadu z 24. ledna 1908, kde autor udělal své knížce reklamu, se hnutí začalo masově šířit po celé Anglii, ještě téhož měsíce byla založena první skautská organizace *Boy scout*. Skautské hnutí rychle získávalo symbolické rysy – kroj, pozdrav tří zdvižených prstů či podávání levé ruky. Skaut se brzy začal šířit do celého světa – hnutí se šířilo nejprve do britských kolonií, brzy však také do Evropy. Skauting pak v jednotlivých místech světa získával vlastní regionální identitu a charakteristiku.⁷⁰

⁶⁸ R. ŠANTORA, *Skautské století*, s. 11.

⁶⁹ Heslo *Skaut*, in: Český etymologický slovník, Voznice 2012, s. 574.

⁷⁰ R. ŠANTORA, *Skautské století*, s. 16-17.

Jak již bylo uvedeno, za zakladatele českého skautingu bývá považován tělocvikář a pedagog Antonín Benjamín Svojsík. O skautingu se dozvěděl a začal se o něj zajímat už v roce 1909, v létě roku 1911 pak podnikl cestu do Anglie, aby skauty viděl na vlastní oči. Právě Svojsíkova výprava bývá považována za počátek českého skautingu. Po svém návratu začal Svojsík provozovat vlastní pokusné skautské družiny a začal skauting aktivně propagovat mezi učiteli i v širší společnosti. Rok po jeho návratu už byla vydána jeho kniha *Základy junáctví*, v mnohém inspirovaná Baden-Powellovým *Scouting for boys*. Skauting se v českém prostředí rozrůstal, pro český skauting se stalo typickým pedagogické prostředí a přijetí myšlenek amerického autora Ernesta Thompsona Setona – tzv. *woodcraftu* – lesní moudrosti. Potom co byl Svojsík odmítnut při své snaze propagovat skauting v hnutí Sokol, rozhodl se založit vlastní organizaci – 15. června 1914 vzniká v Praze spolek Junák – český skaut.⁷¹

Hodnotové zakotvení českého skautu spočívalo ve skautském slibu a skautském zákonu. Hodnoty skautingu představovaly všestranný rozvoj osobnosti, spolupráce v týmu, samostatnost, kamarádství, pobyt v přírodě a služba druhým. To se potvrdilo již během první světové války, kdy byl Junák aktivní v mnoha dobročinných projektech Červeného kříže.⁷² Po konci první světové války a vyhlášení Československé republiky začal být český skaut podporován státem. V období tzv. první republiky se skaut těšil všeobecné oblibě široké veřejnosti. V červnu roku 1919 vzniká tzv. Svaz junáků – skautů a skautek republiky československé, který sjednotil velkou část československých do té doby samostatných organizací, v jeho čele stál Antonín Benjamín Svojsík.⁷³

Jako nad celou Československou republikou, začala se i nad českým skautem na sklonku 30. let minulého století stahovat mračna. Dne 28. října roku 1940 byl Junák – český skaut poprvé státem zrušen, jeho majetek zkonfiskován. Skauti se však nadále aktivně zapojovali do protinacistického odboje a činnost oddílů drželi i v ilegalitě. V květnu 1945 byla činnost Junáka opět obnovena současně s vypuknutím Pražského povstání. Aktivita Junáka v odboji po válce přinesla skautu velké společenské uznání, počet jeho členů

⁷¹ *Tamtéž*, s. 19-54.

⁷² *Tamtéž*, s. 56.

⁷³ *Tamtéž*, s. 73-100.

převyšoval 200 tisíc, což byl trojnásobek stavu z roku 1938. Junák se stal silou, kterou se nedalo přehlížet.⁷⁴

4.1.2 Český skaut ve střetu s komunistickou ideologií

Skautský historik samouk Karel Lešanovský ve své knize *Komunismus a skauti-komunisté* píše o důvodech, proč se komunistická ideologie nikdy nemohla snést dohromady s ideologií junáckou. Obě hnutí, jak skautské, tak komunistické, jsou hnutími světovými, to mají společné. Skautské hnutí však není hnutím politickým nebo nepředstavuje sociálně univerzální model jako komunismus, skautské hnutí je podle Lešanovského *promyšleným a náročným výchovným hnutím mládeže respektujícím svobodný rozvoj jednotlivců a ve svém důsledku i celé lidské společnosti*.⁷⁵ Jak již bylo uvedeno, hodnoty českého skauta jsou zakotveny v křesťanských hodnotách a ideálech, respektují starobylé řády, uctívají řád přírody, obecně mají blízko k ideálům, jež jsou společné mnoha náboženstvím. Doktrínou marxismu je naopak deklarovaný pokrok, v jehož zájmu je povoleno vše, rozbití starého systému, který vidí jako nespravedlivý a vykořisťující, přírodě komunismus vyhlašuje válku, chce jí zkrotit a kontrolovat.⁷⁶ Ač mají tato dvě hnutí i svá společná témata, jako je například zmenšování sociálních rozdílů ve společnosti, diametrálně se liší řešením (skaut – sociální cítění založené na výchově a dobrovolnosti, komunismus – boj proti „vykořisťovatelské“ sociální třídě, schvalující používání násilí). Z tohoto je jasné, že uvedená hnutí stála v opozici, která pravděpodobně nebyla řešitelná kompromisem.

Bezprostředně po konci druhé světové války začala KSČ usilovat o získání rozhodujícího vlivu mezi mládeží. To ji umožňoval hlavně fakt, že v rámci první vlády Zdeňka Fierlingera měla komunistická strana na starost Ministerstvo školství a osvěty. Dne 26. srpna 1945 byl založen tzv. Svaz české mládeže (dále jen SČM) – mládežnická organizace s převažujícím vlivem komunistické strany založená s cílem sjednotit

⁷⁴ *Tamtéž*, s. 118-138.

⁷⁵ K. LEŠANOVSKÝ, *Komunismus a skauti-komunisté*, s. 9.

⁷⁶ O vztahu komunismu k přírodě a jeho obrazu v propagandistické kultuře viz: Vladimír MACURA, *Šťastný věk. Symboly, emblémy a mýty 1948-1989*, Praha 1992, s. 23-27.

tělovýchovné spolky. SČM byl již od svého vzniku s Junákem v konfliktu. Vedení Junáka si prozatím dokázalo v rámci nově vzniklého svazu udržet autonomii, politický tlak na Junáka ovšem sílil (někteří představitelé komise mládeže Ústředního výboru KSČ dokonce už této době navrhovali rozpuštění organizace), jeho pozici zároveň oslabovala vnitřní nejednotnost a konflikt levicově orientovaných představitelů Junáka s čistě duchovně zaměřenými katolickými oddíly.⁷⁷

Vnější i vnitřní tlak na demokratické a apolitické vedení Junáka postupně sílil. Uvnitř Junáka byly stále více slyšet hlasy komunistických představitelů, za socialistické pokračování skautingu v Junákovi horoval časopis *Plameny*, v Brně byl vydán revoluční *Junácký manifest*. Vyvrcholení přišlo s převzetím moci 25. února 1948. Skautské ústředí bylo v ten den obsazeno ozbrojenou skupinou, náčelník Junáka R. Plajner byl držen ozbrojenou hlídkou ve vlastním domě. Byl ustanoven Akční výbor pro ústředí Junáka, který se v provolání přihlásil k vládě Klementa Gottwalda a převzal řízení celé organizace, R. Plajner rezignoval na post náčelníka. Junák začal procházet postupnou likvidací, 29. března byl Junák začleněn do SČM jako podřízená organizace, 3. dubna byla jeho činnost omezena na práci s dětmi ve věku od šesti do patnácti let, starší činovníci i oddíly měli vstoupit přímo do SČM. Tato nařízení ale byla mnohde ignorována, po vypršení termínu pro registraci 30. září 1948 tak jejich aktivita přešla do ilegality.⁷⁸ Na podzim se pak kampaň proti Junáku začala stupňovat. Vedoucí byli nuceni absolvovat ideologická školení, na politicky nevhodné vedoucí byl vytvářen nátlak, aby s prací s dětmi raději skončili. Počet členů Junáka rapidně klesal. Ve dnech 23–24. dubna 1949 se uskutečnil svolávací sjezd nové mládežnické organizace – Československý svaz mládeže (dále jen ČSM). Druhý den tohoto sjezdu byla oficiálně založena pionýrská organizace, která měla ambici nahradit pro stát nespolehlivého Junáka. Ten již byl v této době takřka zdecimovaný. Když byla činnost Junáka 1. ledna roku 1951 zrušena, už se jednalo spíše o formální nařízení.⁷⁹

Pronásledování Junáka však nepřestávalo ani po jeho formálním zrušení. Proti vedoucím skautským představitelům byly vedeny soudní procesy, několik z nich bylo

⁷⁷ Takového oddílu byl v této době členem i Jaroslav Karl – 2. katolický skautský oddíl v Klatovech. Informace o poválečné situaci českého skautingu viz: R. ŠANTORA, *Skautské století*, s. 138-139.

⁷⁸ S tím však měla velká část oddílových vedoucích zkušenost už z roku 1940 a na situaci uměli dobře reagovat.

⁷⁹ *Tamtéž*, s. 158-160.

popraveno, desítky skončily v pracovních táborech. Proti Junáku byla i po jeho zrušení dále vedena štvavá kampaň, junáci byli označováni za nepřátele lidově demokratického zřízení a podněcovatele imperialistické vzpoury. Ač se většina odsouzených skautů třetího odboje skutečně účastnila, velká část skautů byla odsouzena ve vykonstruovaných procesech na základě smyšlených obvinění, ke kterým se pod tlakem výslechů StB doznávali. Nový režim tyto monstrprocesy propagandisticky využil k očernění Junáka – první velký proces byl s ilegální skupinou Karla Průchy, pozdějším procesem se skupinou, do jejíhož čela byl postaven Pavel Křivský, se bude práce zabývat více v kapitole 4.2. Současně byl již od roku 1948 aktivní exilový skauting, se kterým se čeští skauti snažili v ilegalitě udržovat spojení.⁸⁰

4.2 Situace skautu na Klatovsku po roce 1948, Skautská odbojová činnost

Vznik skautingu v Klatovech se datuje k roku 1914, kdy vznikl první skautský oddíl zásluhou středoškolského učitele Františka Nachtmanna. Před druhou světovou válkou ve městě již fungovalo několik skautských organizací – Svaz junáků – skautů a skautek republiky československé, Skauti Dělnické tělovýchovné jednoty, Skauti volnosti, Spartakovi skauti práce a Katoličtí skauti.⁸¹

O protinacistickém skautském odboji v Klatovech byla řeč již v kapitole 2.2, přesuneme se tedy do doby po konci druhé světové války. Během několika prvních porevolučních dnů se skautské organizace v Klatovech sloučily pod záštitu Junáka. Po válce zažil klatovský Junák odliv některých členů do armády a na vysoké školy (například Karlův oddílový vedoucí Josef Anderle, který dodělával studium přerušené zavřením vysokých škol v roce 1939). Okresním vůdcem Junáka se stal podnikatel a majitel továrny Jan Raiser.⁸²

První pronásledování státní bezpečností a zároveň první ilegální převaděčská činnost klatovských skautů přišly krátce po únorovém převratu. Okresní vůdce Junáka Jan Raiser spolu s Lubomírem Hanákem začali v březnu roku 1948 spolu s dalšími klatovskými skauty

⁸⁰ *Tamtéž*, s. 160-173.

⁸¹ Jiří KAFKA – Miroslav KOPT, *Akce StB Polom. Proces se skupinou František Pavel Křivský a klatovští skauti v zrcadle dokumentů státní bezpečnosti*, Praha 2008, s. 13.

⁸² *Tamtéž*, s. 13-14.

převážet ohrožené osoby přes Nýrsko do Bavorska. Tato skupina takto krátce po převratu pomohla přejít hranice desítkám osob, mezi jinými i novináři Ferdinandu Peroutkovi. Systém převozu osob auty z Prahy až za hranice byl však při kontrole Státní bezpečností v Přešticích prozrazen a činnost první převaděčské skupiny skautů byla rozkryta. Jan Raiser byl s dalšími členy skupiny zatčen, včetně tří podplacených příslušníků SNB, díky nimž byla převaděčská činnost možná. Nicméně Jan Raiser se i s dalšími dostal na svobodu 19. června 1948 na amnestii prezidenta republiky.⁸³

Další navazující ilegální činností klatovského skautu byla odbojová skupina „Přijdeme“. Skupina převáděla přes hranice v březnu a dubnu roku 1948 a byla rovněž napojená na osobu Jana Raisera, který později v polovině září z obavy před dalším zatčením emigroval, velmi aktivní v ní byl také skaut Antonín Celerýn. V Bavorsku pak byl Jan Raiser zaměstnán u organizace International Refugee Organization, která pomáhala uprchlíkům z Československa a umožňovala jim další migraci do západních zemí. V Regensburgu také vzniklo první skautské exilové ústředí. V říjnu za Janem Reiserem rovněž emigrovala i jeho manželka Věra Reiserová. Exilové prostředí skautu se rozrůstalo, v červnu roku 1949 byl v Murnau uspořádán I. zemský sněm čs. skautů a skautek v exilu, na kterém byl Jan Reiser zvolen zemským náčelníkem pro oblast Německa, Velen Fanderlik byl zvolen starostou československých skautů v exilu. Raiser činnost ovšem nevykonával dlouho, na začátku července téhož roku emigroval s celou rodinou do Brazílie.⁸⁴

Jak je tedy patrné, klatovští skauti, respektive skauti z Klatov a z jejich okolí, byli již brzy po únorovém převratu schopni vytvořit utajenou organizovanou převaděčskou strukturu, která byla schopna převést přes hranice desítky lidí, kteří se cítili být ohrožení novým režimem. Západní hranice však byla od února 1948 stále důkladněji hlídána a opustit Československo relativně bezpečně byl čím dál tím složitější proces. Do roku 1950 byl prostor při hranici v pásmu širokém zhruba 12–15 km tzv. celním pohraničním územím. Ochrana tohoto území spočívala v pochůzkovém hlídkování.⁸⁵ Prostor byl přísně střežen jednotkami SNB, členové Junáka se však v pásmu mohli v létě roku 1948 relativně volně

⁸³ *Tamtéž*, s. 14-17.

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 19-21.

⁸⁵ Martin PULEC, *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek. Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*, Praha 2006, s. 48.

pohybovat díky jejich činnosti v rámci tzv. druhé borůvkové brigády. Ta navazovala na borůvkovou brigádu vyhlášenou o rok dříve. První borůvková brigáda z roku 1947 byla junáckou akcí, která měla za cíl pracovat na vysídlených pohraničních oblastech Šumavy. Akce měla velký úspěch, zúčastnilo se jí přes 1500 skautů a skautek, jejich pracovní náplní byla výsadba stromů, úpravy cest či sběr lesních plodů.⁸⁶ Akce se následující rok opakovala, v jejím čele však již nemohl stát původní vedoucí František Němec, náčelník katolického oddílu musel jako „reakční“ vedoucí Junáka opustit. Do čela brigády byl nakonec postaven Pavel Křivský. Skauti na Šumavě postavili přes 60 táborů, klatovští skauti obývali okolí Železné Rudy a Prášil, jejich tábory vznikaly na Starém a Novém Brunstu, Gerlově a Lipplově pile a na Nové Hůrce. Tato skautská účast pomáhala velmi dobře maskovat a krýt organizované převaděčství, osoby na útěku zadržené hlídkou mohly jednoduše odůvodnit svoji přítomnost v pohraničí návštěvou dětí na skautském táboře. Zároveň se díky brigádám klatovští skauti v pohraničí perfektně vyznali a mohli tak vyzorovat, kudy je přechod hranic nejbezpečnější. Takto bylo během brigády převedeno přes hranice údajně více než 80 osob.⁸⁷ Mezi hlavní převaděče patřili klatovští skauti Antonín Celerýn, Vladimír Bláha, Josef Anderle a Václav Ceplecha.⁸⁸

Od léta roku 1948 navíc začali někteří skauti úžeji spolupracovat s americkými a britskými tajnými službami, hlavně s americkou Counter Intelligence Corps (dále jen CIC). Do amerických tajných služeb však pronikali i tajní agenti spolupracující s StB a během let 1949 a 1950 se tak podařilo velkou část ilegální převaděčské organizace rozbít. V této době rovněž začala organizovat převádění osob profesorka Marie Járová, která přes klatovské skauty organizovala přechody osob z Prahy a z jižních Čech. Nejaktivnějšími skauty zapojenými v organizovaných skupinách na Klatovsku v létě roku 1948 byli státní cestář Josef Kvíčala (osobně převáděl lidi přes hranice), Antonín Celerýn, Václav Ceplecha (organizoval společný přesun uprchlíků z Prahy), již v souvislosti s protinacistickým odbojem zmiňovaný Josef Anderle, Josefa Hraničková a Vladimír Bláha. Právě zatčením Vladimíra Bláhy při převozu uprchlíků v autech 25. listopadu 1948 značně zkomplikovala StB skautům převaděčskou činnost. Během několika dnů byli zatčeni také Celerýn,

⁸⁶ R. ŠANTORA, *Skautské století*, s. 142.

⁸⁷ J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 23-25.

⁸⁸ ABS, Historický fond, H-270, s. 494 – Protokol o výpovědi Vojtěcha Kohouta z 8. listopadu 1952.

Hraničková a Kvíčala, který se před tím neúspěšně pokusil o sebevraždu. Anderle a Ceplecha byli včas varováni a záhy opustili Prahu i Československo.⁸⁹ Vyslýchaným skautům se však podařilo většinu organizované činnosti utajit. Výše jmenovaní dostali různé tresty odnětí svobody jen v řádech několika měsíců. Byl však prozrazen nejvyužívanější převaděčský koridor přes zalesněný vrch Polom u Železné Rudy. Po propuštění z vězení většina z těchto skautů buď pokračovala v ilegálních činnostech (například Celerýn) nebo emigrovala (Kvíčala).⁹⁰

Na podzim roku 1948 začali Josef Anderle a Václav Ceplecha pracovat pro americkou tajnou službu CIC. Šifrovanými vzkazy navázali spojení se Zdeňkem Kovaříkem, do ilegálních činností nově zapojili mnoho dalších skautů: Slavoje Chodounského, Karla Forsta, Jaroslava Švenka, Václava Pergnera a další.⁹¹

StB se dlouho nedařilo efektivně ilegální činnosti klatovských skautů rozkrývat. Jejich aktivita však byla důsledně sledována od podzimu roku 1949, kdy se v Lubech u Klatov konala schůzka zástupců skautů z Klatov a jejich okolí, na které se řešilo další pokračování v této době už těžce zkoušeného Junáka, a které se účastnili i pozdější spolupracovníci StB Dušan Gregora a Karel Loula. StB se od té doby dařilo mezi klatovské skauty infiltrovat. Výrazný úspěch ve věci z pohledu StB měl přijít až v roce 1951, na jehož začátku se Krajská správa StB začala zajímat o osoby jezdící na Lipplovu pilu.⁹² Na tomto místě, kde už v časech borůvkových brigád fungoval skautský tábor, se klatovští skauti tajně scházeli a místo bylo využíváno i jako občerstvovací základna při přechodech přes hranice.⁹³ StB zde učinila 9. dubna 1951 tajnou prohlídku,⁹⁴ ještě téhož dne nechala provést lustraci osob, o kterých zjistila, že na samotu dojíždí. Zároveň už v této době měla mezi klatovskými skauty několik konfidentů, kteří jí ilegální struktury efektivně pomáhali rozkrývat. Byl založen vyšetřovací svazek „Lipplova pila“, který se později změnil na svazek „Polom“. Klíčovou událostí pro rozkrytí celé organizace pak bylo opět zatčení Vladimíra Bláhy, které proběhlo

⁸⁹ Podle Karlovy pozdější výpovědi přišla policie zatknout Anderleho do jeho pražského bytu ten samý večer, co překročil hranice. Viz: Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Eva Palivodová. Klatovy, 10. 2. 2011.

⁹⁰ J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 27-35.

⁹¹ *Tamtéž*, s. 33.

⁹² Jedná se o samotu na Šumavě v blízkosti obce Čachrov.

⁹³ Podobně skautům také sloužila chata na Novém Brunstu. Viz: ABS, Historický fond, H-270-1, s. 35-36 – Protokol o výpovědi s Karlem Loulou ze 16. června 1954.

⁹⁴ ABS, Historický fond, H-270, s. 58 – Záznam o provedeném průzkumu.

v červenci 1951, nejspíše na základě výpovědi později potvrzeného tajného spolupracovníka StB Miroslava Kubáta. Tentokrát však Bláha prozradil napojení na americkou CIC, po výsledích podepsal spolupráci s StB a byl propuštěn a nasazen proti organizaci klatovských skautů řízenou ze zahraničí Josefem Anderlem. Bláha po propuštění Antonínu Celerýnovi přiznal, že podepsal spolupráci s StB, ale neřekl mu, že StB vyzradil informace o organizaci klatovských skautů. Postupně tak začalo probíhat zatýkání nevarovaných klatovských skautů. Jako první byl, na základě výpovědi Vladimíra Bláhy a dalšího nasazeného skauta Dušana Gregory, zatčen 7. září 1951 v 21 hodin a 30 minut cestou ze služební cesty Slavoje Chodounský. Do té doby velmi úspěšný agent CIC byl podroben velmi tvrdým výslechům a několikrát zbit. Pod tlakem přiznal ilegální činnost a nahlásil jména ostatních členů organizace. Zatýkání pak pokračovalo rychle, 11. září v 19 hodin byl zatčen Chodounského spolužák z doby studií na klatovském gymnáziu a taktéž agent CIC Karel Forst, který se jako první ze skupiny dozvěděl o Chodounského zatčení a stihl ještě varovat některé ohrožené členy skupiny. Dne 10. října ve 12 hodin byl pak zatčen Zdeněk Kovařík. Agent CIC, který měl na starosti komunikaci s Josefem Anderlem přes železničáře Karla Baštáře,⁹⁵ zapojil do ilegální činnosti i Karla Forsta a Slavoje Chodounského, a také vyzbrojoval ostatní členy skupiny⁹⁶ – byl podroben výslechům, při nichž nakonec přiznal své napojení na CIC, i když se dlouho snažil činnost organizace krýt.⁹⁷ Dne 10. října byl rovněž zatčen gymnazijní spolužák Jaroslava Karla a spojka Slavoje Chodounského Václav Pergner. Dne 17. prosince 1951 byl v 8 hodin ráno zatčen Antonín Celerýn. Po absolvovaných zkušenostech s výslechy gestapa z roku 1941 a StB v roce 1948 se i tentokrát snažil činnost utajit a vyšetřovatelům nic neprozradit. Jako poslední vyslýchaný měl však velmi malý manévrovací prostor, a nakonec se taktéž k protirežimním činnostem přiznal. Sám Bláha byl znovu zatčen 23. července 1952 v 15 hodin. K výše jmenovaným pak StB přidala ještě v červenci roku 1952 zatčeného Jaromíra Marka, který však ve skutečnosti se skupinou neměl nic společného a do

⁹⁵ Posílání informací Anderlemu na západ skrze Karla Baštáře je dobře popsán v protokolu o výpovědi právě Zdeňka Kovaříka. Mezi takové informace patřily například šifrované zprávy o zatčených členech klatovského skautu nebo o tajném pokračování schůzek po jeho oficiálním zrušení. Viz: ABS, Historický fond, H-270-2, s. 19-20.

⁹⁶ *Tamtéž*, s. 61 – Protokol o výpovědi a životopis Zdeňka Kovaříka.

⁹⁷ Kovařík byl během výslechů několikrát usvědčován ze lži nebo z neuvedení plného rozsahu jeho ilegální činnosti. V těchto případech mu byla předkládána jako důkaz Chdounského výpověď a jemu tak nezbývalo příliš manévrovacího prostoru. Viz: ABS, Historický fond, H-270-2, s. 85-86 – Protokol o výpovědi Zdeňka Kovaříka ze dne 25. ledna 1952.

čela skupiny postavila Pavla Křivského, který taktéž o této činnosti neměl ponětí.⁹⁸ Monstrproces se skupinou František Pavel Křivský a spol. proběhl 15-17. října 1952, nejtěžší trest dostal Pavel Křivský – doživotí, zbytek skupiny byl potrestán odnětím svobody v rozmezí 8-25 let – Chodounský a Forst 25 let, Kovařík 20 let, Bláha a Celerýn 18 let, Pergner 10 let, Marek 8 let.⁹⁹

K procesu nutno dodat, že kromě cíle nadobro rozbít skautskou ilegální organizaci na Klatovsku, plnil také propagandistickou a osvětovou úlohu. Svým rozsahem proces odpovídá ostatním monstrprocesům z roku 1952. Cílem procesů bylo jednoznačné odsouzení negativního vlivu již zrušeného Junáka na mládež (tím pádem také jisté ospravedlnění jeho dvou let starého zrušení), proces v tomto navazoval na o pár měsíců starší monstrproces s představiteli Junáka se skupinou „Karel Průcha a spol.“. Jako u jiných monstrprocesů byl i tento doprovázen typickými znaky: velká mediální pozornost (díky které jsou dodnes z procesu rozhlasové záznamy), jasný scénář a naučené výpovědi obžalovaných.¹⁰⁰

Po ukončení výslechů s hlavními představiteli klatovské skautské ilegální organizace a přípravě procesu s Pavlem Křivským a spol., začali vyšetřovatelé StB připravovat zatýkání dalších osob napojených na odsouzené skauty. Ze svazku „Lipplova pila“ byl vytvořen svazek „Polom“ a začaly se připravovat další vlny zatýkání.

Na základě doznání získaných od těchto příslušníků ilegální skupiny tedy probíhala další zatýkání a jednotlivé soudní procesy s dalšími osobami napojenými více či méně na skupinu klatovských skautů. Proces s „Miloslavem Huspekou a spol.“, který se odehrál 3. dubna 1953 před Krajským soudem v Praze, byl dalším procesem s klatovskými skauty, mezi které byli dosazeni někteří členové skupiny kolem již odsouzeného Pavla Křivského – tzv. kruh Pavla Křivského.¹⁰¹ Mezi odsouzenými klatovskými skauty byli, kromě již

⁹⁸J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 37-55. Informace uvedené v publikaci byly porovnány a souhlasí s informacemi získanými přímo ze svazku stb „Polom“.

⁹⁹ Zvukový záznam prvních dvou dnů soudního líčení je dostupný na stránkách radiožurnálu. [online] Viz: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/politicke-procesy-z-50-let-7700472/1>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

¹⁰⁰J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 41.

¹⁰¹ Kruh Pavla Křivského byl původně roverský klub založený na konci 40. let Pavlem Křivským. Ten v něm byl velmi vlivnou osobností a svojí filozofií a výchovnými metodami ovlivnil velmi mnoho lidí ve skautu i mimo něj. Jeho dílo však dodnes zůstává kontroverzním kvůli Křivského sympatiím s myšlenkou komunismu a jeho spolupráci s StB. Viz: R. ŠANTORA, *Skautské století*, s. 159.

uvedeného Miloslava Huspeky, Jaroslav Švenek a Josef Hettler – oba pracovníci v jáchymovských dolech, ze kterých posílali Josefu Anderlemu zprávy o získávání uranu¹⁰² na Jáchymovsku přes Karla Forsta. Oba byli odsouzeni k 15 rokům odnětí svobody.¹⁰³ Ve skupinovém procesu pak byli také na základě vykonstruované obžaloby odsouzeni domažličtí Junáci František Tikal a jeho dva synové k odnětí svobody v rozsahu jednoho až tří let.¹⁰⁴

4.3 Skupina kolem Vojtěcha Kohouta a její zapojení v protirežimních činnostech

Posledním soudním procesem přímo souvisejícím s ilegální činností klatovských skautů byl proces se skupinou, do jejíhož čela StB dosadila týneckého faráře Vojtěcha Kohouta již zmiňovaného v souvislosti s protinacistickým odbojem v kapitole 2.2. Členy této skupiny byli již uvedený Vojtěch Kohout, klatovský kaplan Dominik Javůrek, profesorka Marie Járová, Karlova sestra Věra, toho času již Janotová, její manžel Karel Janota a také Jaroslav Karl.

Vojtěch Kohout byl do protirežimních činností klatovského skautu zapojen krátce po únoru 1948 Vladimírem Bláhou a Josefem Anderlem během borůvkových brigád, kam Kohout pravidelně dojížděl každou neděli konat bohoslužby.¹⁰⁵ Kohout byl pak zatčen v rámci první velké vlny zatýkání klatovských skautů na podzim roku 1948, odsouzen byl tehdy na základě výpovědi Karla Forsta. Podle této výpovědi měl Kohout posílat právě skrze Forsta špionážní zprávy Josefu Anderlemu, který je měl dále odesílat na Západ, Kohout v létě roku 1948 rovněž pomáhal s organizováním přechodů přes hranice.¹⁰⁶ Tresty ale byly v tuto dobu ještě nízké a Kohout se brzy dostal znovu na svobodu. Po propuštění Kohout z pohledu tehdejšího režimu v protirežimních činnostech pokračoval například čtením

¹⁰² Mimo jiné i vzorky jáchymovského uranu.

¹⁰³ J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 57-60.

¹⁰⁴ *Tamtéž*, s. 61-63.

¹⁰⁵ ABS, Historický fond, H-270-2, s. 304 – Protokol o výpovědi Vojtěcha Kohouta z 8. listopadu 1952.

¹⁰⁶ ABS, Historický fond, H-270, s. 320-322 – Zápis o výpovědi Karla Forsta k Vojtěchu Kohoutovi.

pastýřských listů.¹⁰⁷ Podruhé byl Vojtěch Kohout zatčen 8. října 1952 na faře v Bezděkově na základě výpovědi Karla Forsta a Zdeňka Kovaříka.¹⁰⁸ Souzen byl ve společném procesu s Marií Járovou a Věrou Janotovou 29. října 1953. Byl odsouzen k odnětí svobody na dobu 12 let.¹⁰⁹

Marie Járová byla středoškolskou profesorkou na gymnáziu v Klatovech.¹¹⁰ Kromě činnosti klatovských skautů byla Járová zapojena již na jaře roku 1948 do dalších několika protirežimních skupin, okruh jejích známých, rovněž zapojených do protirežimních činností, byl velmi široký. Spolupracovala například s bývalým poslancem Prozatímního a Ústavodárného Národního shromáždění Aloisem Soukupem (který byl později v letech 1953-1955 rovněž vězněm¹¹¹) nebo s pražským profesorem a pozdějším emigrantem Bohumilem Černým,¹¹² skrze Pravoslava Hovoru pak na píseckou podskupinu celostátní ilegální organizace křesťansko-demokratické strany s názvem III. O.B. pod vedením Bohumila Supa. Na konci léta roku 1949 se Járová snažila o zapojení arcibiskupa Berana, jemuž nabízela posílání zpráv o stavu církve v Československu do zahraničí. Od roku 1950 se podílela s Pravoslavem Hovorou (který byl od této doby v kontaktu s bývalým poslancem Ústavodárného národního shromáždění a toho času exilovým politikem Adolfem Klimkem¹¹³) na vytvoření celé sítě protirežimní činnosti, která by měla v Československu širokou základnu, Járová v jejím rámci měla zajistit oblasti Horažďovicka, Klatovska, Domažlicka i oblasti mezi městy Plzeň a Aš. V rámci československého protikomunistického odboje tak Járová tvořila významnou spojku různých odbojových skupin aktivních hlavně v jižních a západních Čechách a mohla tak skrze klatovské skauty

¹⁰⁷ ABS, Historický fond, H-270-2, s. 295 – Opis vlastnoručně psané trestní činnosti Vojtěcha Kohouta z 8. ledna 1953.

¹⁰⁸ *Tamtéž*, s. 370 – Návrh na zatčení Vojtěcha Kohouta.

¹⁰⁹ J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 65-66.

¹¹⁰ Zde se také seznámila s většinou skautů zapojených do protirežimních činností. Viz: ABS, Historický fond, H-270-2, s. 98 – Protokol o výpovědi a životopis Marie Járové ze dne 11. března 1952.

¹¹¹ Michal PEHR, *Cestami křesťanské politiky*, Praha 2007, s. 240.

¹¹² Dle své výpovědi měla s profesorem Černým Járová v létě roku 1948 plánovat dokonce únos samotného Edvarda Beneše do Západního Německa, který domlouvala s Benešovou sestřenicí Desponsatou Palátovou, toho času reholnicí v klášteře v Horažďovicích. Viz: ABS, Historický fond, H-270-2, s. 101-102 – Protokol o výpovědi a životopis Marie Járové ze dne 11. března 1952.

¹¹³ Antonín Klimek byl v této době velmi aktivní v exilové politice, mimo jiné pracoval v Radě svobodného Československa. Viz: Internetové stránky Československého dokumentačního střediska. [online] Článek o Adolfu Klimkovi: <http://www.csds.cz/cs/g6/626-DS.html>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

organizovat a realizovat útky mnoha ohrožených osob napříč Československem.¹¹⁴ Marie Járová byla zatčena 10. října 1951, za svoji činnost odsouzena v již zmíněném procesu k odnětí svobody v rozsahu 20 let.¹¹⁵

Třetí zmiňovanou odsouzenou ve společném procesu byla Jaroslavova sestra Věra Janotová. Ta občas pomáhala s různými činnostmi Jaroslavu Karlovi, hlavně s obstaráváním církevních zpráv pro zahraničí – například mu opatřila oběžníky s instrukcemi pro kněze od klatovského kaplana Javůrka.¹¹⁶ Věra Janotová byla zatčena v Liberci, kde se svým manželem v tu dobu žili, dne 7. října 1952. Při zatčení byla také učiněna domovní prohlídka, během které byly zabaveny různé písemnosti včetně korespondence a Věřina osobního deníku.¹¹⁷ V procesu byla odsouzena ke dvěma rokům odnětí svobody, její manžel, Karel Janota byl v samostatném procesu odsouzen k rokům patnácti.¹¹⁸

4.3.1 Protirežimní činnosti Jaroslava Karla

Jaroslav Karl byl v klatovském skautu aktivní od roku 1936. Jak již bylo uvedeno v předešlých kapitolách, Karl byl členem 2. skautského katolického oddílu a zúčastnil se i jeho odbojové činnosti pod vedením oddílového vedoucího Josefa Anderleho. V roce 1947 se stal vedoucím tohoto oddílu a takto se účastnil i obou borůvkových brigád jako táborový vedoucí vlčet na tábore na Novém Brunstu. Oddílovým vedoucím byl do roku 1949, kdy tento závazek nestíhal plnit kvůli studiu v katolickém semináři.¹¹⁹

Nejspíše v prosinci roku 1949 se Jaroslav Karl stal objektem zájmu StB, tedy v době, kdy studoval v českobudějovickém semináři. Zajímavostí je, že v tuto dobu byl evidován jako případný adept pro spolupráci s StB a z tohoto důvodu si Velitelství oddílu Státní bezpečnosti v Klatovech (dále jen VO StB Klatovy) nechalo vypracovat 5. prosince

¹¹⁴ ABS, Historický fond, H-270-2, s. 93-113 - Protokol o výpovědi a životopis Marie Járové ze dne 11. března 1952.

¹¹⁵ J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 69.

¹¹⁶ ABS, Historický fond, H-270, s. 412 - Zápis o výpovědi Jaroslava Karla z 20. října 1952.

¹¹⁷ *Tamtéž*, s. 531 – Zpráva o průběhu zatčení Věry Janotové.

¹¹⁸ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 247.

¹¹⁹ *Tamtéž*, s. 190 – List A 10 – Zpráva spolupracovníka StB Karla Rádla (krycí jméno Rájek).

prověření. Na velitelství v této době již věděli o existenci organizované převaděčské skupiny a hledali spolupracovníky, kteří by pomohli tuto činnost rozkrýt.¹²⁰

Z písemných pramenů vyplývá, že do prvních ilegálních činností zapojila Jaroslava Karla Marie Járová, když ho na jaře roku 1949 požádala o opatrování pastýřských listů.¹²¹ Do ilegálních činností klatovských skautů pak byl Jaroslav Karl zapojen v srpnu roku 1949. Byl osloven Slavojem Chodounským na žádost Josefa Anderleho, který už tou dobou organizoval skupinu z Bavorska. Karl měl buď pomáhat s organizací celé skupiny nebo získávat a předávat špionážní zprávy, z důvodů nedostačujícího času kvůli bohosloveckému studiu si vybral druhou možnost a slíbil obstarávání zpráv z církevního prostředí. Ještě na podzim toho roku Karl rozmnožoval a předával pastýřské listy, které dostal v Českých Budějovicích od biskupa Josefa Hloucha a rektora českobudějovického semináře Augustina Malého.¹²² Jednalo se o pastýřské listy vydané tajnou konferencí biskupů a jejich šíření bylo na hraně porušování zákona, stát se jejich šíření snažil za každou cenu bránit.¹²³ Karl tyto listy posílal skrze Chodounského Anderlemu, rozvážel je také po okolí Klatov: profesorce Járové a páteru Paclíkovi do Horažďovic, páteru Knížemu do Sušice a páteru Kohoutovi do Týnce. Další listy poslal skrze bohoslovce Kozla do Domažlic a Horšovského Týna. Karl také během léta rozmnožoval letáky informující o plánované internaci řeholníků a řeholnic pro Marii Járovou, kopie předával opět i Slavoji Chodounskému.¹²⁴

Karl také pomáhal organizovat ilegální přechody přes hranice. Příkladem takové jeho aktivity je pokus tří kněží z Klatovska – kaplana z Čížové u Písku Antonína Prokeše, strakonického kaplana Karla Šmáchala a domažlického administrátora Václava Dvořáka z července roku 1950. Převést je měl sám Karl, který akci domlouval s Chodounským, který

¹²⁰ *Tamtéž* s. 75 – Žádost o prošetření Jaroslava Karla z 5. prosince 1949.

¹²¹ *Tamtéž*, s. 402 – Zápis o výpovědi Jaroslava Karla z 20. října 1952.

¹²² ABS, Historický fond, H-270-2, s. 351 – Zápis o výpovědi Jaroslava Karla ze dne 20. října 1952.

¹²³ Nejspíše se jednalo o list *Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodíně velké zkoušky*, který vydala tajná konference československých biskupů 15. června 1949, a jehož šíření bylo státem bráněno pod výhrůzkou trestů odnětí svobody za šíření poplašné zprávy. V listu byla odsouzena nedávno proběhnutá státní tzv. Katolická akce, zdůrazněna práva biskupů a napojení české církve na papeže. Více viz: František KOLOUCH, *Internace biskupů Josefa Hloucha a Karla Skoupého v době komunismu*, Praha 2015. Disertační práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, s. 34–41. O snaze Stb za každou cenu zabránit čtení těchto pastýřských listů svědčí i výpověď Vojtěcha Kohouta, ze které vyplývá, že StB objela několik kněží z Klatovska (například klatovské kaplany Kourka a Javůrka, klatovského arciděkana Stunu či čachrovského vikáře Zahrádku) za účelem odebrat tyto listy a znemožnit tak jejich čtení během nedělních bohoslužeb. Viz: ABS, Historický fond, H-270-2, s. 313 – Protokol o výpovědi Vojtěcha Kohouta z 8. listopadu 1952.

¹²⁴ ABS, Historický fond, H-270, s. 403 - Zápis o výpovědi Jaroslava Karla z 20. října 1952.

Karla oslovil o Velikonocích téhož roku, zda neví o někom, kdo by chtěl překročit hranice, protože potřeboval poslat zprávu Anderlemu, se kterým ztratil kontakt. Přejechod se však nezdařil – čtveřice byla zadržena už u Čachrova hlídkou SNB, přivedena na stanici SNB v Zejbiši u Čachrova a poslána zpět do Klatov, kde se měla hlásit na místní stanici SNB.¹²⁵ Cestou na stanici se těmto podezřelým podařilo odhodit své buzoly, kterými byli vybaveni pro snazší přechod hranic, aniž by si toho strážníci všimli.¹²⁶

Informace o stavu hlídek na státních hranicích se Karl snažil zjišťovat od svého švagra, armádního důstojníka Karla Janoty. Jemu se pak také snažil domluvit společně s Járovou útěk přes hranice, Járová s tímto oslovila Pravoslava Hovoru, kterým byla odmítnuta.¹²⁷ Karl pravděpodobně převedl přes hranice větší počet osob, jejich totožnost ani počet se však nepodařilo ověřit.¹²⁸

Dá se tedy shrnout, že Karlova ilegální činnost spočívala jednak v převodech přes hranice, jejichž celkový počet není známý, hlavně Karl ale fungoval jako spojka mezi Slavojem Chodounským a Marií Járovou. Slavoji Chodounskému předával Karl podle domluvy informace o církevních poměrech, ale také informace o situaci na hranicích, které získával od Karla Janoty. Rovněž mu předával různé oběžníky s instrukcemi pro vikáře, které získával od domažlického arciděkana Struny. Kromě církevních zpráv předal také Karl Chodounskému šifrovanou zprávu od Vladimíra Bláhy o jeho plánovaném přechodu hranic, který Bláha nakonec neuskutečnil.¹²⁹ V létě roku 1951 Chodounský věděl o jeho sledování státní bezpečnosti a přemýšlel o přechodu přes hranice. V tuto dobu pobývali on i Karl v Praze a čas od času se potkávali. Při jednom z těchto setkání měl Chodounský Karla požádat, aby v případě jeho přechodu přes hranice převzal Karl Chodounského funkce a plánoval mu ukázat mrtvé schránky i jiný materiál.¹³⁰ Karl také domlouval s Chodounským

¹²⁵ *Tamtéž*, s. 351 – Poznátky z výpovědi Antonína Prokeše k Jaroslavu Karlovi. Tyto události potvrzuje i výpověď Slavoj Chodounského: *Tamtéž*, s. 360 – Výpis z protokolu Slavoj Chodounského.

¹²⁶ ABS, Historický fond, H-270-2, s. 357 – Zápis o výpovědi Jaroslava Karla ze dne 20. října 1952.

¹²⁷ ABS, Historický fond, H-270, s. 398-400 – Úřední záznam výpovědi Jaroslava Karla z 10. října 1952.

¹²⁸ Vyplývá to z Karlovy vzpomínky, kterou uvedl „pro pobavení“ ve své publikaci *Mukl*, kde Karl hovoří o incidentu při převádění dvou osob přes hranice v oblasti Polomu, kde se měl jeden z převáděných polekat natolik, že na místě „vykonal potřebu“ a kvůli nešťastné nehodě raději zahrabal své kalhoty i spodní prádlo a na západ pokračoval obnažený. Viz: J. KARL, *Mukl*, s. 11-12.

¹²⁹ ABS, Historický fond, H-270, s. 419-420 – Protokol o výpovědi Jaroslava Karla z 29. října 1952.

¹³⁰ *Tamtéž*, s. 404-406 - Zápis o výpovědi Jaroslava Karla z 20. října 1952.

vyfotografování nájemníka vily Karlových, o kterém byl Karl přesvědčen, že je důstojníkem StB. Z tohoto plánu ovšem sešlo kvůli jeho obtížné proveditelnosti.¹³¹

Další informace pak předával Karl Karlu Rádlovi, který se později stal spolupracovníkem StB s krycím jménem Rájek. V dubnu roku 1951 však byl ještě aktivně zapojen v ilegálních činnostech a Karl mu předával nakreslené plány vojenských útvarů PTP v Libavé a ve Šternberku, které měl Rádl dále předat Marii Járové.¹³² Karl také v této době předával od Rádla nespécifikovanou peněžní částku Slavoji Chodounskému.¹³³

O Velikonocích roku 1951 se Karl sešel na společné schůzce s Járovou, Rádlem, Bláhou a Loulou. Zajímavostí je, v jakém kontextu rozebírali tehdejší mezinárodní situaci i další témata.¹³⁴ Uvedení skauti byli přesvědčeni, že mezi Východem a Západem dojde k nevyhnutelnému střetnutí, až začnou komunisté posilovat své pozice v Itálii a ve Francii, což vyvolá reakci Velké Británie a Spojených států amerických, a že v rámci této války dojde k politickým převratům v zemích střední a východní Evropy.¹³⁵ Počítali s porážkou Sovětského svazu a Číny pomocí atomové bomby, která by zabránila v zásobování mezi těmito státy. O dalším poválečném uspořádání Evropy se shodli na tom, že se počítá s *utvořením spojených evropských národů, kde by však každý stát měl naprostou samostatnost a svobodu vnitřního rozvoje. V čele těchto spojených národů by stála ústřední rada, ve které by zasedali zástupci všech národů, by si byli naprosto rovni v hlasovacím právu a kde by žádný zástupce některého státu neměl právo veta. Vnitřní záležitosti státu by si uspořádal každý stát nezávisle na ostatních.*¹³⁶ Poté měli debatovat i o otázce samotného Československa, kdy podle Karla byl nevyhnutelný vznik Slovenska jako samostatného státu, protože otázka Slovenska *vždy byla pro naši republiku palčivá a nikdy se nevyřešila*

¹³¹ ABS, Historický fond, H-270-2, s. 185 – Protokol o výpovědi a životopis Slavoji Chodounského ze dne 16. ledna 1952.

¹³² ABS, Historický fond, H-270, s. 406-407.

¹³³ *Tamtéž*, s. 421 - Protokol o výpovědi Jaroslava Karla z 29. října 1952.

¹³⁴ Svědectví o této schůzce uvedl Jaroslav Karl při výslechu StB 29. října 1952. Výpověď působí velice autenticky a ukazuje různé osobní názory a představy v ilegalitě pracujících skautů v nejtvrděších dobách totalitního režimu.

¹³⁵ Přesvědčení o vypuknutí konfliktu mezi Západem a Východem a víra v pouhou dočasnost komunistického režimu u nás byly v raných poúnorových dobách u představitelů 3. odboje běžné a sloužily odbojářům i jako motivace jejich činností, jak popsal ve své disertační práci Petr Svoboda, viz: Petr SVOBODA, *Provokace StB prováděné proti ilegálním skupinám třetího odboje v rámci akce Skaut. Provokace jako systém operativní práce StB na příkladu skupiny „Za svobodu“ v letech 1948–1951*, Praha 2017. Disertační práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, s. 32.

¹³⁶ ABS, Historický fond, H-270, s. 423.

uspokojivě.¹³⁷ Marie Járová také zmiňovala plány na založení nové křesťansko-demokratické strany, v jejímž čele měli podle ní stát katoličtí kněží. V tomto ji Karl oponoval s odůvodněním, že *kněz je tu pro všechny lidi, ať už jsou jakéhokoliv náboženského a politického přesvědčení. Práci kněží jsem si představoval tak, že jejich hlavní věcí je v náboženském směru poučovat a přesvědčovat lidi, která idea je správná. Tím by nepřímo vychovávali lidi, kteří by pak eventuelně politicky pracovali v té straně, která hájí i jejich náboženské přesvědčení a prosazovali by budování státu na základě ryze křesťanském.*¹³⁸ Debaty se dotkly také tématu, kdo by byl ideálním novým prezidentem. V této souvislosti hovořil Karl o Karlu Schwarzenbergovi, který podle něj *by měl snad nejlepší předpoklady pro tuto funkci, protože se nijak dosud nekompromitoval, je katolík, a potom, že by byl přijat celkem bez výhrad i na mezinárodním fóru, ježto jest šlechtického původu.*¹³⁹ Jako ve slovenské otázce, i v tomto případě se Karlovi nedá upřít jistá schopnost vizionářství a odhadu možného budoucího vývoje, ačkoliv k němu nedošlo v 50. letech, ale nachylovalo se k němu až o několik desítek let později. Karl také na schůzce Járové zkritizoval současný způsob vedení odboje proti stávajícímu režimu. Apeloval na duchovní rozvoj členů skautu, protože *ilegální činností se mnoho nezmůže a je nutno se zaměřit, a to hlavně, na duchovní stránku člověka. Je nutno, aby každý z nás pracoval nejdříve na sobě, aby měl solidní duchovní základ a potom, když bude mít pevný a jasný svůj světový názor, podle kterého zařídí úplně svůj duchovní život, může jednak slovem, a hlavně svým příkladem působit na lidi, se kterými se stýká v denním životě... nebude zapotřebí provádět tak velkou protistátní činnost, protože bude stále více lidí, kteří si sami jednou vynutí změnu režimu.*¹⁴⁰

¹³⁷ *Tamtéž.*

¹³⁸ *Tamtéž*, s. 424.

¹³⁹ *Tamtéž.*

¹⁴⁰ *Tamtéž.*

5 Zatčení, výslechy a první věznění v Leopoldově: 1952 – 1960

5.1 Státní bezpečnost a její metody v 50. letech minulého století

Státní bezpečnost byla československou politickou policií a zpravodajskou službou, která na našem území působila mezi roky 1945–1990. Organizace vznikla 30. června roku 1945 vládním výnosem stanovujícím zásady organizace Sboru národní bezpečnosti (vzniklého 17. dubna téhož roku), pod jehož vedení se sjednotily všechny bezpečnostní složky, jako jeho neuniformovaná součást.¹⁴¹ Původním předúnorovým účelem StB mělo být vyšetřování a stíhání trestných činů, zabezpečování ochrany důležitých státních činitelů a spolupůsobení ve věcech pasových a cizineckých. StB tedy zpočátku měla jen funkci výkonnou, nikoliv zpravodajskou. Díky faktu, že již od roku 1945 měla komunistická strana na starost ministerstvo vnitra (a tedy i bezpečnostní složky) v osobě Václava Noska, hrála ale již od prvních poválečných dnů v StB klíčovou roli KSČ.¹⁴²

Po únorovém převratu se pak organizace masově rozrostla (před únorem čítal počet pracovníků StB několik desítek, jejich počet však raketově rostl, v únoru 1949 organizace čítala 4350 pracovníků) a StB se stala tvrdou ochránkyní komunistického režimu. Jako hlavní represivní síla komunistického totalitního režimu StB proslula především tvrdostí svých výslechů, které v mnoha případech skončily i smrtí vyslýchaného.¹⁴³

Během prvních poúnorových let odpovídaly metody StB tvrdému boji s třídním nepřitelem, pro jehož poražení je dovoleno vše. Pro skutečné i domnělé nepřátele režimu byl zaběhnut pojem „bývalí lidé“, mezi něž zprvu patřili obvykle lidé politicky nebo společensky aktivní už před rokem 1948, mezi jinými politici, novináři, umělci či živnostníci. Proti

¹⁴¹ Jiřina DVOŘÁKOVÁ, *Státní bezpečnost v letech 1945-1953. Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek*, Praha 2007, s. 20-21.

¹⁴² Heslo *StB*, in: *Encyklopedie špionáže: ze zákulisí tajných služeb, zejména státní bezpečnosti*, Praha 2000, s. 335-337.

¹⁴³ *Tamtéž*.

takovým lidem pak bylo běžně užíváno provokací, až sadistické brutality během výslechů, pracovních táborů i poprav.¹⁴⁴

Právě policejní provokace patřily v poúnorovém období k nejrafinovanějším zpravodajským metodám StB. Mezi nejproslulejší použití agentů provokatérů patřila například akce „Kámen“ či případ ilegální organizace „Světлана“ na Moravě, jejíž vznik byl agenty StB prakticky iniciován.¹⁴⁵ Mezi výslechové metody StB pak v období Karlových výslechů běžně patřilo i nasazování aktivních spolupracovníků StB – agentů provokatérů – na celu v rolích vyslýchaných, kteří měli za úkol získávat od skutečných vyslýchaných další informace, které by mohly urychlit či vynutit přiznání vyslýchaného. Za tímto účelem měla být někdy dokonce sehrávána „divadla“, kdy se takový příslušník StB nechal před vyslýchanými zbit, aby si tak získal jejich důvěru.¹⁴⁶

Během policejních výslechů StB hrály velmi významnou roli metody psychologické, fyzické, ale i fyziologické. Kombinace těchto metod dosahovaly ve všech směrech nevýslovné brutality. Jednou z nejtvrdějších metod psychického nátlaku používanou během výslechů je metoda tzv. *brainwashingu*. Pojem poprvé použil novinář Edwar Hunter ve své knize rozhovorů s čínskými uprchlíky. Cílem této metody je úplná změna hodnotového systému u dotyčné osoby za účelem vnitřního psychologického přijetí obvinění. Výsledkem tohoto psychologického nátlaku je ztotožnění se osoby vyslýchaného s obviněními manipulujícího, zničení jeho hodnotového schématu, cílená a umělá změna osobnosti. Následky mohou být dočasné i dlouhodobé. Postup takových výslechů spočívá v rozbití denního cyklu bráněním spánku i odpočinku (oběť ztrácí pojem o čase) a dále postupným „vykolejením“ působením řady opakujících se monotónních impulsů (kapající voda, stálé přehrávání stejné melodie) a občasným působením emočně silných šokových momentů (bití, nadávky, přihlížení fingované popravě). Organismus takto manipulované osoby se po čase dostává do hyperstresu a do hypnoidního stavu, který bývá podporován i psychofarmaky. Psychicky i fyzicky vykolejená oběť pak reaguje regrese a emočním návratem k dětskému stadiu závislosti při navazování mezilidských vztahů. Této fáze pak

¹⁴⁴ Pavel RAJSKÝ – Marek PEČENKA – František HONZÁK, Encyklopedie špionáže, Praha 1993, s. 28.

¹⁴⁵ Heslo *Agent provokatér*, in: Encyklopedie špionáže, Praha 1993, s. 66-67.

¹⁴⁶ Tuto informaci obdržel Zdeněk Kovařík, když byl instruován o tom, jak postupovat při případném zatčení během jeho návštěvy Josefa Anderleho v Německu na jaře roku 1949. Zároveň byl varován i před těžkým bitím. Viz: ABS, Historický fond, H-270-2, s. 27 – Protokol o výpovědi Zdeňka Kovaříka z 22. 10. 1951.

využívá manipulátor kombinací „hodného a zlého“ vyšetřovatele. Osoba podrobená brainwashingu po delší dobu k této osobě přilne a částečně nebo úplně přebírá jeho žebříček hodnot a je schopná sama sobě navrhnout nejtvrdší trest. Stav po úspěšném brainwashingu připomíná kombinaci syndromu závislosti a posttraumatické stresové poruchy. Úspěch metody však vždy závisí na povaze a psychické odolnosti vyslýchaného.¹⁴⁷

Takové výsledky jsou nejtvrdší formou násilné manipulace. Obětí byl zničen jakýkoliv řád, při bití jim byly obvykle zavazovány oči, nevědomí odkud rána přijde posilovalo naprostý pocit bezmoci nad celou situací. Když byly vyšetřovaní upozorněni, že se bude bít do rukou, přišla rána do chodidel, když byly upozorněni, že mají „nejhorší za sebou“ často přišel ještě horší noční výslech spojený s fyzickým týráním. Oběti tak byly systematicky zbavovány možnosti reálného úsudku. Jejich odhad na základě osobní zkušenosti byl cíleně rozbíjen, realita se v kombinaci s halucinacemi způsobenými jejich fyziologickým stavem stávala nečitelnou, nerozpoznatelnou. Zažívání permanentního strachu ochromovalo mysl. Stavů úzkosti byly prohlubovány hladem. Stálé přesvědčování o vině se stávalo na několik týdnů i měsíců jediným sociálním kontaktem vyšetřovaného a postupně vedlo k autosugesci (stokrát opakovaná lež se stává pro vyšetřovaného bez kontaktu s realitou pravdou). Rafinovanou kombinací sociálního odloučení v samovazbě, odpírání spánku a odpočinku, výhrůžek trestem smrti a dalších metod bylo obvykle dosaženo naprostého psychického i fyzického vyčerpání vyšetřovaného (tzv. *exhausce*, která byla podporována i čtyřicetihodinovým stáním v pozoru či povinným pochodováním po cele) a jeho dezorientace. Právě v momentu naprostého vyčerpání přicházel přátelský přístup vyšetřovatele, ke kterému oběť v mnohých případech emocionálně přilnula (často se v této souvislosti hovoří i o tzv. Stockholmském syndromu). Výsledkem takových výsledků tedy bylo „vygumování“ osobnosti vyšetřovaného, jeho přesvědčení o vlastní vině, v minimálním případě rezignace na vlastní obhajobu.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Heslo *Brainwashng*, in: Encyklopedie špionáže, Praha 1993, s. 99-100.

¹⁴⁸ Informace o využívání *brainwashingu* státní bezpečností viz: A. KRATOCHVÍL, *Žaluji, Svazek I: Stalinská justice v Československu*, s. 52-58. Pracovníky StB byl takto důmyslný a chladně propracovaný systém metod k vynucování doznání používán hlavně v první polovině 50. let, kdy byl převzat od sovětských poradců. Viz: Karel KAPLAN, *Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956*, Zlín 2021, s. 35.

5.2 Zatčení a výsledky Jaroslava Karla

Dne 4. září 1952 vydalo Okresní oddělení Státní bezpečnosti v Klatovech (dále jen OO StB Klatovy) návrh na zatčení čtyř osob – Vojtěcha Kohouta, Marie Járové, Věry Janotové a Jaroslava Karla.¹⁴⁹ Ten byl zatčen 29. září 1952 na základě předešlých výpovědí Marie Járové, Slavojce Chodounského, Antonína Prokeše a spolupracovníka StB Karla Rádla,¹⁵⁰ samotné zatčení proběhlo během jeho pobytu ve Šternberku v rámci vojenské služby u 53. pomocného technického praporu. Karl dle svých slov o svém zatčení předem tušil, přemýšlel tedy o útěku za hranice. V takovém případě by však nestihl varovat svého švagra Janotu, rozhodl se tedy zůstat a případně vzít odpovědnost na sebe. Své zatčení Karl popisoval v několika rozhovorech.¹⁵¹

Karlovi byla během pobytu na ubikaci hlášena nečekaná návštěva, u vratnice jej měl poté oslovit neznámý muž s tím, že se zná s jeho strýcem a s Karlovými nadřízenými se domluvil, že s ním strýce může jet navštívit. V tuto chvíli bylo již Karlovi jasné, že ho čeká zatčení. Muže se zeptal, zda si může dojít do ubytovny pro prášky, cestou k ní si všiml dvou ozbrojených mužů hlídajících cestu k ubytovně po obou stranách. U auta pak byli už připraveni další dva muži, kteří Karlovi oznámili zatčení. Karl byl naložen do auta a byla mu obvázána celá hlava s otvorem jen u nosu. Karl byl převezen do Olomouce, kde strávil noc. Následujícího dne byl převezen do Plzně, ačkoliv mu bylo řečeno policisty, že pojedou na Poprad. Karl měl během celé cesty stále obvázanou celou hlavu, v rozhovorech později uváděl své přesvědčení o tom, že podle známých zatáček poznal, že jsou na Šumavě v okolí Prášil, kde auto zastavilo a Karl měl být vyzván příslušníky StB k vykonání potřeby venku. Karl byl přesvědčen, že by byl zastřelen pro pokus o útěk a zůstal v autě. Poté byl převezen do Plzně, kde byl následně vyslýchán.¹⁵²

Karlův popis zatčení koresponduje i se zprávou o zatčení sepsanou 30. září 1952. Podle té byl před samotným zatčením proveden průzkum oblasti. Když bylo zjištěno, že

¹⁴⁹ ABS, Historický fond, H-270, s. 368 – Návrh na zatčení Vojtěcha Kohouta, Marie Járové, Věry Janotové a Jaroslava Karla.

¹⁵⁰ *Tamtéž*, s. 369 – Návrh na zatčení Jaroslava Karla.

¹⁵¹ Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Martin Flax. Klatovy, 30. 8. 2013.

¹⁵² *Tamtéž*.

všichni vojáci jsou přítomni na svých ubikacích, požádal policista v civilu na vrátnici o zavolání Jaroslava Karla. I zpráva zmiňuje motiv oznámení návštěvy pro přesun Karla k eskortnímu autu. Zde byl pak Karl poručíkem Ladislavem Kosinou zatčen, naložen do auta a převezen do Olomouce. Zpráva tedy nezmiňuje Karlův návrat na ubikaci před cestou k autu. Zatčení proběhlo zhruba v 7 hodin večer za velmi deštivého večera. Karl strávil noc ve věznici v Olomouci. V pokoji jeho ubikace bylo zabaveno několik Karlových osobních předmětů. Podle zprávy byl Karl při zatýkání klidný a vyrovnaný.¹⁵³

Zatčení Jaroslava Karla pochopitelně velmi těžce nesla jeho rodina. Ačkoliv Karl zmiňoval v rozhovorech, že rodiče celou věc nesli statečně,¹⁵⁴ v dopisu, který pracovníci KS StB Liberec zabavili při domovní prohlídce Věře Janotové, je ovšem vidět těžké zarmoucení obou rodičů. Jan Karl v dopise prosí Věru, aby se na čas vrátila k rodičům a pomohla mamince tíživou situaci překonat.¹⁵⁵ Stejně tak prosil v dopise i Karla Janotu, aby za nimi Věru na nějaký čas poslal.¹⁵⁶ Zatčení obou dětí Jana Karla také muselo negativně zapůsobit na jeho zdraví. Jan Karl v této době onemocněl srdeční chorobou.

Na následující téměř rok probíhající výslechy Karl vzpomínal jako na brutální psychický nátlak, ačkoliv už ho v této době dle jeho slov nebili. Výslechy trvaly od pondělí do soboty od rána do večera kromě polední pauzy. Zpočátku pobytu ve vazbě působí Karlovy výpovědi relativně autenticky. Karl v nich uvádí realistické informace a detailně popisuje schůzky s dalšími již odsouzenými¹⁵⁷ včetně popisu rozhovorů, které by příslušníci StB pravděpodobně ani nedokázali vymyslet, příkladem je v kapitole 4.3.1 již popsaná schůzka z jara roku 1951, na které byla rozebírána mezinárodní situace i ryze duchovní tematika a výpověď celkově působí vzhledem ke Karlově povaze velmi autenticky. Postupně se ale musel začít projevovat vliv tvrdých výslechů, neustálých nadávek a enormního psychického nátlaku. Již 17. listopadu tak Karl podepsal výpověď evidentně vyfabulovanou příslušníky KS StB Plzeň, ve které se psalo mimo jiné, že jako jediný syn velkoobchodníka měl vždy

¹⁵³ ABS, Historický fond, H-270, s. 381 – Zpráva o zatčení Jaroslava Karla.

¹⁵⁴ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 247.

¹⁵⁵ ABS, Historický fond, H-270, s. 537-538 – Dopis Jana Karla Věře Janotové z 12. října 1952.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, s. 539 – dopis Jana Karla Karlu Janotovy.

¹⁵⁷ Karl o těchto schůzkách vypovídal velmi důmyslně, tak, že se mu podařilo nevyzradit trestnou činnost jiných osob, o které by StB v té době ještě nevěděla. To se Karlovi i podařilo, jak vyplývá z protokolů z výslechů, i jak sám později popsal. Viz: Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Martin Flax. Klatovy, 30. 8. 2013.

vše, co si přál a nikdy nepoznal bídu, že se chtěl stát knězem, protože chtěl žít pohodlný a bezpracný život, či že ho k jeho ilegálním činnostem přivedla *dávná zarytá nenávist k dělnické třídě*, ke které byl vychován rodiči.¹⁵⁸ O den později, 18. listopadu byl Karl srozuměn s výsledky ukončeného vyšetřování.¹⁵⁹ Výsledkem prvních výslechů pak bylo podání trestního oznámení na Jaroslava Karla dne 20. listopadu 1952 za velezradu a špionáž.¹⁶⁰

Notně propagandisticky laděné společné trestní oznámení na skupinu tří osob – Vojtěcha Kohouta, Věru Janotovou a Jaroslava Karla obsahuje typické prvky tehdejší propagandy. Je zde uvedena touha imperialistů podmanit si celý svět, proti které stojí *fronta odhodlaných bojovníků za mír*.¹⁶¹ Silně zdůrazněno je římskokatolické vyznání všech tří zúčastněných, které je mělo vést k nenávisti lidově demokratického zřízení, Věra Janotová byla označena za náboženskou fanatičku (oficiálním důvodem bylo její docházení na bohoslužby i mimo neděli). Očerněn je pak i celý Junák, který je označen za buržoazní spolek. Zmíněn je také „buržoazní původ“ obžalovaných a údajná reakční náboženská výchova, která měla dotyčné vést k *nenávisti ke všemu pokrokovému*. Jako svědci těchto činů jsou uvedeni Vladimír Bláha, Karel Forst, Slavoj Chodounský a Marie Járová.¹⁶²

Dne 20. listopadu pak byl vydán příkaz ke Karlově eskortě z věznice KS-STB Plzeň do krajské soudní věznice v Plzni, jehož součástí bylo upozornění, že Karl je *nebezpečným zločincem* a nemá být umístěn na společnou celu s Vojtěchem Kohoutem.¹⁶³ O den později už byl Karl v krajské soudní věznici.¹⁶⁴ Výslechy však podle Karlových slov pokračovaly i nadále, čemuž nasvědčuje i fakt, že u hlavního líčení se objevily i informace, které v dosavadních protokolech i trestním oznámení chybí a sám Karl se zmiňoval, že výslechy trvaly téměř celý rok.¹⁶⁵

¹⁵⁸ ABS, Historický fond, H-270, s. 444-445 – Protokol o výslechu s Jaroslavem Karlem ze 17. listopadu 1952.

¹⁵⁹ ABS, V-1259 – osobní spis Karl, s. 15 – Protokol o skončení vyšetřování a seznámení obviněného s jeho výsledky ze dne 18. listopadu 1952.

¹⁶⁰ ABS, Historický fond, H-270, s. 454 – zpráva KS StB Plzeň Správě vojenské kontrarozvědky Liberec (dále jen SVK Liberec).

¹⁶¹ *Tamtéž*, s. 593 – Trestní oznámení na Vojtěcha Kohouta, Věru Janotovou a Jaroslava Karla.

¹⁶² *Tamtéž*.

¹⁶³ ABS, V-1259 – osobní spis Karl, s. 16 – Příkaz k eskortě Jaroslava Karla ze dne 20. listopadu 1952.

¹⁶⁴ *Tamtéž*, s. 17 – Potvrzení o provedení eskorty ze dne 21. listopadu 1952.

¹⁶⁵ Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Eva Palivodová. Klatovy, 10. 2. 2011.

Karlovy vzpomínky na výslechy StB se dochovaly v několika rozhovorech. Jak bylo popsáno již v kapitole 5.1 o metodách StB v 50. letech, i Karl byl podroben těžkému psychickému nátlaku, ačkoliv přiznával, že fyzicky týrán již nebyl.¹⁶⁶ Karl uváděl, že výslechy probíhaly denně od pondělí do soboty, někdy i v neděli. V rozhovorech Karl popisoval svůj tehdejší psychický stav slovy: *Zblbnuli mě, až to dál nešlo. Tak, že bych podepsal, že jsem zabil vlastního tátu.*¹⁶⁷ Karl během výslechů na sobě pozoroval, že po mléku, které ve vazbě dostával, docházelo ke zhoršení jeho psychické kondice a během výslechů pouze opakoval a přitakával vyšetřujícím. Mléko začal tedy tajně vylévat, při čemž byl po čase přistižen bachařem a mléko již dále nedostával.¹⁶⁸ Karl se také vyjadřoval o fingovaných spoluvězních (pracovnících StB), kteří za ním byli na celu nasazováni s cílem získat od Karla další informace.¹⁶⁹

Uvedené informace naznačují, že i na Karlovi byly uplatňovány psychologické metody výslechu kombinované s využitím psychofarmak. Karlova pozdější výpověď o ročním psychickém nátlaku ve formě pravidelného řevu, obviňování a slovních urážek s výhrůzkami smrti (*„Ty kurvo imperialistická, svině vatikánská, ty budeš viset“*, *říkali mi celý rok, až jsem jim to uvěřil*)¹⁷⁰ a hlavně jím popisovaný psychický stav po skončení výslechů svědčí o aplikaci metod již zmíněného *brainwashingu*, byť v pozměněné podobě, kdy jeho součástí nemuselo být nutně fyzické týrán. Tomu přispívá i fakt, že si Karl dle svých slov u soudu nepamatoval ani svoje vlastní příjmení a téměř nic ani z celého líčení. Tvrdost výslechů měla na Karla doživotní následky (dle svých slov si po výsleších již nikdy nevybavil vzpomínky z dětství). Na konci výslechů byl vyčerpaný a „vygumovaný“ Karl přesvědčen o tom, že ho čeká trest smrti.¹⁷¹

¹⁶⁶ Ačkoliv by se za fyzické týrán rozhodně dalo označit hlad, jakým Karl na vyšetřovací vazbě trpěl. Výmluvným dokladem toho je výsledek lékařské prohlídky po převozu do věznice, kdy Karl vážil pouhých 48 kg. Viz: J. KARL, *Mukl*, s. 15.

¹⁶⁷ *Tamtéž*.

¹⁶⁸ Jak již bylo uvedeno, působení drog a různých psychofarmatik na vyšetřované bylo relativně běžnou součástí taktiky StB pro vynucování doznání.

¹⁶⁹ Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Eva Palivodová. Klatovy, 10. 2. 2011.

¹⁷⁰ Alena Ouředníková, *Představujeme P. Jaroslava Karla, před padesáti lety tajně vysvěceného ve Valdicích I*, Zpravodaj plzeňské diecéze 6, 2012, s. 6.

¹⁷¹ Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Eva Palivodová. Klatovy, 10. 2. 2011.

5.3 Soudní proces s Jaroslavem Karlem

Obžaloba vyššího vojenského prokurátora Karla Tošnera, podaná na Jaroslava Karla 10. srpna roku 1953, se velmi podobala Karlově výpovědi z protokolu ze 17. listopadu 1952. V obžalobě je tedy zmíněna Karlova údajná výchova v blahobytu, která měla vést k nenávisti k dělnické třídě, z jeho trestné činnosti je zmíněno opatřování a rozšiřování pastýřských listů, získávání špionážních zpráv a jejich předávání Slavoji Chodounskému a organizování hraničních přechodů. Obžaloba byla oproti trestnímu oznámení doplněna ještě silnějšími propagandistickými hesly, podle kterých Karl měl pracovat přímo na základě *velezádných pokynů Vatikánu*, a která vyplňují jinak v podstatě obsahově relativně prázdný dokument. Zajímavostí pak je, že v žalobě je zmíněna Karlova činnost v českobudějovické jocistické skupině¹⁷² jistého pátera Šubrta, která ovšem v Karlových výpovědích z výslechů nebyla vůbec zmíněna. Na základě uvedeného pak žaloba obvinila Karla z vyzvědačství a špionáže, navrhla konání hlavního líčení, přečtení trestního oznámení, výpovědi obviněného, Chdounského, Járové a Kohouta a osobních dokladů Jaroslava Karla.¹⁷³

Hlavní líčení s Jaroslavem Karlem u Vyššího vojenského soudu v Praze proběhlo 26. srpna 1953, tedy bez jednoho měsíce téměř rok po Karlově zatčení. Na návrh vyššího státního prokurátora bylo líčení neveřejné z důvodu utajení důležitých státních zájmů. Líčení probíhalo od druhé hodiny odpoledne, předsedou senátu byl podplukovník justice JUDr Hynek Havlíček, prokurátorem nadporučík justice JUDr Otakar Vajnlich, Karlovým obhájcem pak JUDr Poslušný.¹⁷⁴

¹⁷² Termín *jocisté* je odvozen z iniciál JOC – Jeunesse ouvrière chrétienne (hnutí křesťanské dělnické mládeže). Jedná se o aktivizační hnutí ovlivňující zejména mladé křesťany vzniklé v Belgii vycházející z myšlenek celosvětové Katolické akce, jehož cílem bylo větší zapojení křesťanských laiků do života církve. Na naše území myšlenky přinesl chorvatský profesor Kolakovič a hnutí se u nás dařilo převážně mezi studenty. Po únorovém převratu byly jocistické kroužky považovány za nežádoucí a jejich vedoucí pronásledováni. Více o jocismu u nás viz: Václav VAŠKO, *Legendární profesor Kolakovič*, Teologické texty 4, 2007. O pronásledování jocistů v 50. letech pak vypovídá několik konkrétních příběhů, viz například příběh politického vězně Václava Ptáka. [online] Dostupný z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/ptak-vaclav-1928>. [citováno dne: 8. 4. 2022]. Karl sám svoji účast v jocistických skupinách potvrdil v pozdějším rozhovoru, viz: M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 255.

¹⁷³ ABS, V-1259 – osobní spis Karl, s. 17-18 – Žaloba Jaroslava Karla.

¹⁷⁴ *Tamtéž*, s. 19-20 – Protokol o hlavním líčení s Jaroslavem Karlem.

Z protokolu o hlavním líčení je patrné, že podobně jako u soudu s ostatními členy Junáka, patřil i tento k soudním procesům s předem jasným scénářem i výsledkem, ačkoliv na rozdíl od monstrprocesu s Křivským a spol. byl tento neveřejný. V hlavním líčení byly zopakovány usvědčující výpovědi, Karl se podle protokolu k svojí činnosti doznal. Po přečtení Karl odpověděl na některé doplňující otázky obhájce i prokurátora, kdy mimo jiné popřel, že by počítal s nutností válečného konfliktu pro svržení současného režimu, čehož chtěl docílit svobodnými volbami.¹⁷⁵ Hlavní líčení probíhalo dvě hodiny, do čtyř hodin odpoledních.¹⁷⁶

Rozsudek vyššího vojenského soudu v Praze pak uznal Karla vinným v obou bodech za zvlášť přitěžujících okolností. Těmi byl údajný značný rozsah Karlovy protistátní činnosti i doba, po kterou činnost prováděl. Karlovy trestné činnosti byly z pohledu společenské nebezpečnosti rozsudkem hodnoceny jako *hrubé porušení bezpečnosti republiky*. Za uvedené byl Karlovi prokurátorem navrhován *spravedlivý trest* (za velezradu a špionáž by odpovídal trestu smrti, jak uvádí i samotný rozsudek), obhájce navrhoval *mírný trest na svobodě*. Výsledkem bylo Karlovo odsouzení k 17 rokům odnětí svobody, dočasná ztráta občanských práv po dobu 5 let, propadnutí celého jmění (v jehož rámci Karl přišel o svůj motocykl či o vkladní knížku)¹⁷⁷ a byla mu uložena i povinnost zaplatit státem zálohované trestní řízení. Rozsah trestu byl v opisu rozsudku označen za mírný, důvodem upuštění od absolutního trestu měly být polehčující okolnosti, mezi něž byly označeny mladý věk (20 let) Jaroslava Karla při zahájení jeho trestné činnosti, špatná výchova *reakčně smýšlejících rodičů* a katolického kléru či fakt, že před započítím trestné činnosti žil život *řádně pracujícího člověka*, a že se ke svým proviněním doznal.¹⁷⁸

Jak již bylo uvedeno, Karl se k hlavnímu líčení dostavil ve stavu, který odpovídal rok trvajícím výslechům StB. Později uváděl, že z hlavního líčení si pamatoval jen začátek, konec a dvě slovní spojení, která se mu vryla do paměti. Prvním mělo znít z úst vojenského

¹⁷⁵ Tato odpověď konec konců mnohem více odpovídá Karlovu názoru na danou situaci, jak byl zachycen v protokolu StB z 29. října 1952, na právě jehož základě byl paradoxně do žaloby vnesen Karlův údajný záměr, že změna režimu má být způsobena jaderným konfliktem.

¹⁷⁶ ABS, V-1259 – osobní spis Karl, s. 19-20 – Protokol o hlavním líčení s Jaroslavem Karlem.

¹⁷⁷ ABS, V-1259 – podsvazek, s. 9 – sdělení finančního referátu v Klatovech ze dne 23. září 1953.

¹⁷⁸ *Tamtéž*, s. 21-29 – Opis rozsudku hlavního líčení s Jaroslavem Karlem.

prokurátora, který křičel: *Zde vidíte vraha nevinných korejských dětí, matek a starců*,¹⁷⁹ druhým pak byl výraz *absolutní trest*, po kterém si Karl dle svých slov oddechl s myšlenkou, že bude mít za 14 dnů již vše za sebou. Že nebyl odsouzen k trestu smrti, ale k 17 rokům vězení se Karl dozvěděl až v Leopoldově, kde mu byl znovu přečten rozsudek.¹⁸⁰

5.4 Karl v Leopoldově

5.4.1 Věznice Leopoldov

Leopoldov je nejstarší slovenskou věznicí, nacházející se v blízkosti stejnojmenného města v západním Slovensku. Objekt tvaru pravidelného šestiúhelníku byl zbudován v roce 1665 císařem Leopoldem I. jako jedna z nejmodernějších pevností v Evropě, na obranu proti Osmanské říši. Pevnost však časem ztrácela svůj strategický obranný význam a roku 1885 byla přestavěna na vězení, o rok později přijala první vězně.¹⁸¹

Nejvíce věznice proslula obdobím po roce 1948, kdy se bývalá pevnost zařadila k věznicím, kam byli umisťováni političtí vězni. Věznice byla nechvalně proslulá velmi tvrdými podmínkami, o nichž svědčí i fakt, že když v rámci reorganizace vězeňství v létě roku 1951 přebíralo Ministerstvo národní obrany trestanecké tábory při uranových dolech, byly spolu s nimi převzaty jediné dva další trestní ústavy, a to ústav pro ženy v Pardubicích a Trestní ústav Leopoldov.¹⁸² Muklové v Leopoldově zažívali drsné životní podmínky, vězni byli fyzicky trestáni, bití, mučení hladem¹⁸³ a zimou a nezřídka jim byla odírána lékařská

¹⁷⁹ Soudní líčení s Jaroslavem Karlem skutečně časově odpovídá období Korejské války, která skončila jen o necelý měsíc před Karlovým soudem.

¹⁸⁰ J. KARL, *Mukl*, s. 14-15.

¹⁸¹ Prokop TOMEK, Věznice Leopoldov [online], in: totalita.cz, dostupné z: http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_leopoldov.php. [citováno dne: 8. 4. 2022].

¹⁸² *Tamtéž*.

¹⁸³ Co se hladu týče, byla na tom Leopoldovská věznice nejspíše ze všech vězeňských ústavů v tehdejší Československu nejhůře, podle úsudku vězněných lékařů dosahovaly denní porce v roce 1952 asi 600 kalorií. Viz: V. HEJL, *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 277. Z důvodu nedostatku stravy a z toho plynoucího hladu vězňů někdy v Leopoldově docházelo i k tzv. „hladovým vzpourám“, jednu takovou z roku 1957 popsal v rozhovoru vězeň a pilot Miloslav Komínek. Viz: *Vzpomínky Miloslava Komínka* [online] Dostupné z: <https://www.mistapametinaroda.cz/?id=205&lc=cs>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

péče. Tradicí a snad i krutou zábavou místních bachařů se stalo oznamování příjíždějícím vězňům, že nemají počítat s tím, že se z věznice někdy vrátí.¹⁸⁴ U mnohých vězňů se tak vlivem těchto drsných životních podmínek skutečně stalo, ať už v důsledku neposkytnuté lékařské péče či sebevražd způsobených psychologickým terorem a šikanou. Součástí kázeňského řádu ve věznici byl systém trestů, který obsahoval škálu počínající odnětím výhod (dopisů, balíčků, návštěv, nákupů potravin či kuřiva), přes poloviční dávky jídla až po tzv. korekci.¹⁸⁵ Právě leopoldovská korekce byla i mezi jinými věznicemi vyhlášená – představovala pobyt v kasematech v naprosté izolaci, spánek na betonovém lůžku bez příkrývek a podhlavníku a omezené dodávky potravy, v lepším případě obden, to celé často se svázanýma rukama i nohama. Někteří muklové takto strávili v kuse i několik měsíců. Vězni si běžně z korekce odnášeli otoky i různé nemoci, včetně TBC.¹⁸⁶

Stejně jako v téměř všech aspektech veřejného života, uplatňoval se i v komunistických věznicích třídní princip. Pracovníci vězeňské služby byli důkladně školeni v propagandě, která se naplno projevovala v běžném přístupu k politickým vězňům, navíc byla patrná již od roku 1948 úspěšná snaha o nahrazení starších pracovníků sloužících už před rokem 1945 novými mladšími, třídně spolehlivými a režimu oddanými pracovníky.¹⁸⁷ Způsob celkového nahlížení na trestance se po roce 1948 s přibývajícím počtem politických vězňů měnil. Zatímco ve věznicích odsouzených za kriminální delikty třídní přístup viděl nevědomé oběti kapitalismu, v politických věznicích spatřoval skutečné a vědomé nepřátele lidově demokratického zřízení, kteří sice byli poraženi, ale nikoliv rozdrceni. Z tohoto pohledu pak vyplývala výrazně horší pozice politicky vězněných a současně výrazně tvrdší zacházení ze strany vězeňských pracovníků.¹⁸⁸ Třídní přístup se pak zobrazoval i ve strategii umístování vězňů na konkrétní celu. V některých „pevných věznicích“ se tak uplatňovalo umístování komunistických vězňů ke katolickým duchovním či aktivně věřícím na společnou celu

¹⁸⁴ Na takové „přivítání“ později vzpomínalo velké množství pamětníků a stalo se tak jistým krutým symbolem Leopoldova. Pamětník generálmajor Miroslav Kácha uváděl výrok bachaře: „*Tuná zdochnete, odtial vás vynesú nohami vopred.*“ Viz: <https://www.mistapametinaroda.cz/?id=308&lc=cs>. [citováno dne: 8. 4. 2022]. Vězně Luboše Hrušku měl zase přivítat přímo náčelník tábora Bálint slovy: *Tady je pro vás likvidační tábor, tady všichni chcípnete.* Vzpomínky Luboše Hrušky. [online] Dostupné z: <https://www.mistapametinaroda.cz/?id=107&lc=cs>. [citováno dne: 9. 4. 2022].

¹⁸⁵ Zdeněk POUŠTA, *Filosofie za mřížemi: Leopoldov, léta padesátá*, Praha 1995, s. 22-23.

¹⁸⁶ V. HEJL, *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 242-245.

¹⁸⁷ Tomáš BURSÍK, *Vězeňství: Historie období 1948-1952* [online], in: totalita.cz, dostupné z: https://www.totalita.cz/vez/vez_hist_01.php. [citováno dne: 9. 4. 2022].

¹⁸⁸ V. HEJL, *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 249-250.

s cílem podpořit převýchovu katolických vězňů.¹⁸⁹ Tento záměr však selhával, ba naopak, řada pamětníků později vypovídala, že původně zamýšlená provokace či trest se mnohdy proměňovaly v otevřený kulturní dialog mezi křesťanskými a marxistickými intelektuály, který by se jinak pravděpodobně v tehdejší Československu neměl kde uskutečnit.¹⁹⁰ Právě zájem vězňů o vzájemné kulturní obohacování a vzdělávání a způsob, jakým ho dosahovali, vzbuzuje i po desítkách uplynulých let právoplatný obdiv. Odhlédneme-li totiž od krutých, místy až nelidských podmínek, v jakých byli muklové v Leopoldově, ale i v jiných věznicích nedobrovolně drzeni, byl pracovní tábor vlastně místem, kde se na jednom místě sešlo nevídané množství umělců, akademiků, vědců, právníků, dříve vysoce postavených vojáků, duchovních, podnikatelů i jiných intelektuálů, kteří by v jiných dobách považovali vysokého společenského uznání. Kultura, vzdělávání i umění si v Leopoldově žily vlastním životem a působí až neuvěřitelně, jak bravurně unikaly očím vězeňské stráže. Ve věznicích vznikaly ilegální knihovny, opisy literárních děl se do věznice pašovaly a šířily na cigaretových papírcích či na kouscích papíru toaletního. Mnoho takových opisů ve věznicích i vzniklo díky tomu, že mezi vězni bylo mnoho profesorů češtiny, duchovních či herců, kteří znali části literárních klasik nazpaměť. Nevznikaly však jen opisy děl, mnoho autorů vytvořilo v prostorách věznic díla úplně nová, ať už šlo o texty umělecké, duchovní či různé přednášky a komentáře.¹⁹¹ Vzniklá písemná díla se schovávala podle možností za trámy střešních konstrukcí, do stropu ubikací a podlah samotek. Přistižení se běžně trestalo korekcí. Hlad po kultuře a vzdělávání byl ale silnější než strach. Leopoldov je významným dokladem nezlomnosti lidského ducha.¹⁹²

Konkrétních případů takového působení je mnoho. U básníků bylo obvyklé, že se nové verše z důvodu absence psacích potřeb učili okamžitě nazpaměť, další části pak učili své

¹⁸⁹ Převýchova politických vězňů jinak zahrnovala jednak minimalizaci „škodlivých“ vlivů (ve věznicích byla po roce 1948 rušena duchovní péče, přestavovány kaple a rušeny knihovny) a jednak aktivní distribuci typické dobové propagandy do věznic v podobě karikatur západních politiků na nástěnkách, vydávání vězeňských časopisů, pořádání různých přednášek, politických školení či besed nebo promítání filmů. Více viz: V. HEJL, *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 290-292.

¹⁹⁰ Právě Leopoldov byl tímto jevem mezi jinými věznicemi velmi typickým. Viz: *Tamtéž*, s. 257.

¹⁹¹ *Tamtéž*, s. 295.

¹⁹² Z. POUSTA, *Filosofie za mřížemi*, s. 8.

spoluvězně. Ve zdech Leopoldova takto tvořili například básníci Jan Dokulil či Zdeněk Rotrekl.¹⁹³

Asi nejznámějším leopoldovským příběhem nezlomné touhy po vzdělání je pak příběh v práci již zmiňovaného Pavla Křivského a jeho spoluvězně, dělníka Adolfa Bečváře. Když mu Křivský vyprávěl na cele o filosofii, byl tím Bečvář tak zaujat, že se s Křivským domluvil na zadávání úkolů, ve kterých se Bečvář měl ke Křivského přednáškám písemně vyjadřovat. Aby si tyto přednášky lépe zapamatoval, opatroval mu i Křivský krátké písemné podněty. Tak se začaly pozvolna rodit Křivského leopoldovské texty, které se začaly postupně šířit i mezi ostatní vězně. Když byli později Bečvář s Křivským z jedné cely odděleni, stále si posílali přednášky a úkoly zprostředkovaně. Poté, co se přechovávání takových textů na cele ztížilo a bachaři byli důkladnější, rozhodl se Bečvář texty ukrýt. Ve vězeňské dílně tajně vytvořil plechovou schránku, do které Křivského rukopisné texty psané na toaletní papír po zaletování vložil. Schránku poté 9. června roku 1955 ve stěně dílny tajně zazdil. Samotný fakt, že Bečvář nebyl při aktu dopaden, se zdá být dnes téměř zázrakem, o to větším pak, že Bečvář dovedl schránku po 37 letech v březnu roku 1992 najít a z místa uložení texty vyjmout. Ty pak daroval Univerzitě Karlově, která je roku 1995 vydala.¹⁹⁴

5.4.2 Jaroslav Karl – mukl, vzpomínky na Leopoldov

Po skončení soudního procesu byl Jaroslav Karl odvezen do věznice na Pankráci, která v tehdejší době fungovala jako ústřední eskortní středisko. Zde prošel lékařskou prohlídkou a strávil necelý týden na samotce, několik dní také strávil v jakési podzemní cele, kde bylo bez oken a větrání přes deset vězňů natěsnáno takovým způsobem, že museli spát ve stoje, kleče či polosedě. Z pankrácké věznice byl Karl spolu s dalšími vězni převezen autobusem s nápisem „zájezd“ do věznice v Olomouci. Další den už se ocitl v Leopoldově.¹⁹⁵

¹⁹³ *Tamtéž*, s. 9.

¹⁹⁴ *Tamtéž*, s. 26.

¹⁹⁵ J. KARL, *Mukl*, s. 15.

Karl byl přivezen do Leopoldova 10. září 1953.¹⁹⁶ Stejně jako řada dalších muklů, i on byl přivítán známým výrokem „*Pametajte si, odtial už len nohama vopred*“.¹⁹⁷ Zpočátku byl Karl na cele sám, později byl na celách společných. Na speciální kněžské oddělení, tzv *Vatikán*, se Karl nedostal nikdy.¹⁹⁸

Povinnou součástí života v Leopoldově, ale i v jiných tehdejších věznicích, byla práce. Karl byl během svého pobytu v Leopoldově zaměstnán na dvou pracovištích. První zhruba čtyři roky pracoval v „hale“, kde mezi pracovní činnosti patřilo draní peří, třídění petrželové natě, loupání cibule nebo vypeckovávání meruněk.¹⁹⁹ V roce 1957 byl přesunut na tzv. konopu, kde se vázaly konopná povřísla.²⁰⁰ Na všechny práce byly tvrdé denní normy, vězni často práci nestíhali, za což byli trestáni korekcí. Vězni si tak mezi sebou pomáhali, aby se normu všem dařilo plnit.²⁰¹ Karl však patřil mezi zručnější a normu se mu dařilo plnit téměř vždy.²⁰²

I tak byl ale během svého pobytu v Leopoldově Karl trestán mnohokrát. Tvrdost trestů byla různá. Karl byl několikrát trestán zastavováním výhod – například 30. března 1955 byl za odnesení jakési překližky z dílny trestán zastavením dopisů a návštěv na dva měsíce.²⁰³ Některé tresty dnes mohou působit až úsměvně. Měsícem zastavení výhod byl Karl potrestán 21. listopadu 1957 za to, že s ostatními mukly při vycházce závodili.²⁰⁴ Tresty ale bývaly často tvrdší a mnohokrát byl Karl umístěn i do korekce. Tři až pětidenní korekcí byl Karl často trestán za pozdní příchody či zaspání, k deseti dnům korekce byl například odsouzen 3. září 1955 za účast na vzpouře vězňů proti špatným životním podmínkám ve věznici.²⁰⁵

¹⁹⁶ NA, SSNV, Praha – osobní spisy, osobní spis Karl, s. 1.

¹⁹⁷ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 247.

¹⁹⁸ To dával Karl za vinu nedorozumění bachaře při chybném přepisu slova teolog na geolog v den Karlova příjezdu do Leopoldova. Viz: *Tamtéž*, s. 248.

¹⁹⁹ Z meruněk se dle Karlových slov jednou vězňům podařilo vypálit meruňkoviči, která byla ale objevena dozorcí a zabavena. Viz: *Tamtéž*.

²⁰⁰ NA, SSNV, Praha – osobní spisy, osobní spis Karl, s. 2 – Osobní spis.

²⁰¹ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 248. O práci v komunistických věznicích viz také: V. HEJL, *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 268-273.

²⁰² NA, SSNV, Praha – osobní spisy, osobní spis Karl, s. 3 – Evidenční karta.

²⁰³ *Tamtéž*, s. 14 – hlášení ke kázeňskému řízení z 30. března 1955.

²⁰⁴ *Tamtéž*, s. 10 – rozhodnutí kázeňského řízení ze dne 21. listopadu 1957.

²⁰⁵ *Tamtéž*, s. 13.

Karl působil v Leopoldově nepoddajnou povahou. Z Karlových vzpomínek o problémech s bachaři lze usuzovat, že se Karl nikdy příliš nebál klást ve věznicích jistý odpor ani s nimi jít přes riziko trestu do slovního konfliktu. O Karlově vzdorovitém chování pak hovoří například i hodnocení vězně z 18. srpna roku 1959. V něm se píše, že Karlovo chování *nebylo dobré... za porušení domácího pořádku 8krát kázeňsky potrestaný... Je sebedovědomý a povýšenecké povahy... a zůstává nadálej prisluhovačem nepriateľskej ideologie*.²⁰⁶ Karl byl s bachaři v častých konfliktech. Nejvíce takto vzpomínal na poručíka Rudolfa Eliáše, mezi mukli nechvalně proslulého spíše přezdívkou Hvízdavý Dan.²⁰⁷ Byl to právě on, kdo Karla „přivítal“ známým výrokom v moment příjezdu do věznice, Karl měl s tímto vězeňským pracovníkem osobní problémy po celou dobu jeho pobytu v Leopoldově, Karl byl v negativním slova smyslu poručíkovým „oblíbencem“. Eliáš často znepríjemňoval Karlovi život vězeňskými kontrolami (jak říkali muklové, tzv. *filcunky*) a byl vůči němu neustále podezřívavý. Nerovný spor mukla s bachařem pak vyvrcholil roku 1957. Karl se měl v onen den poručíku Eliášovi v jeho kanceláři uprostřed jeho křiku postavit s nabídkou, že se půjdou společně soudit a Karl půjde v roli žalobce.²⁰⁸ Výsledkem toho každopádně bylo Karlovo přeložení na jiné oddělení věznice a na jiné pracoviště.²⁰⁹

Během svého pobytu v Leopoldově projevoval Karl velký zájem o studium teologie, k čemuž využíval dobře navázaných kontaktů s kněžským oddělením. Jako s prvním z mnoha kněžích, které Karl ve věznici potkával a od nichž se učil, navázal při práci kontakt s dominikánem Silvestrem Mariou Braitem. Karlovi se tak ve vězení dařilo žít aktivní duchovní život, docházet tajně ke zpovědi či přijímat eucharistii, později dokonce sám pro kněžské oddělení připravoval hostie ze sucharů jednotlivě zabalených do cigaretových papírků. Konsekrované se pak věřícím muklům z kněžského oddělení vracely. Karl v Leopoldově v podstatě pokračoval ve studiu teologie, když se mu dařilo dostávat od kněžích dříve přednášejících na teologických fakultách přednášky z morálky a dogmatiky,

²⁰⁶ *Tamtéž*, s. 15 – hodnocení odsouzeného ze dne 18. srpna 1959.

²⁰⁷ Na tohoto bachaře proslulého v souvislosti s šikanou a krutým zacházením později vzpomínalo velké množství vězňů. Viz například vzpomínky mukla Štěpána Vašíčka. [online] Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/vasicek-stepan-1927?clipId=40083#recording>. [citováno dne: 11. 4. 2022].

²⁰⁸ Dle svých slov se Karl od spoluvězňů dozvěděl o Eliášovi kompromitující informace z období 2. světové války, kdy měl Eliáš být členem Hlinkovy gardy. Viz: M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 249-250.

²⁰⁹ *Tamtéž*.

opět na cigaretových papírcích. Později, když byl Karl přesunut na jiné oddělení i pracoviště, kontakt s kněžími ztratil. Podařilo se mu však domluvit se s tzv. „vonkajší“ (muklové s menšími tresty), kteří chodili v mnoha prostorách věznice uklízet, těm se podařilo sehnat Karlovi celý Nový zákon. Ten měl pak Karl tajně na pracovišti a vypracovával opisy, ty pak dával dále k dispozici přepsat i ostatním muklům, vždy ale jen prezenčně, načež svůj vlastnoruční originál ničil. Tato opatrnost nakonec Karla uchránila před dopadením bachařů, kteří měli na Karla permanentní podezření, jak mu sami otevřeně přiznávali.²¹⁰

Karl se tak na věznici úspěšně účastnil studia, ale i duchovního a kulturního života. Později vzpomínal na pěvecké i divadelní kroužky, které muklové občas měli dovoleno pořádat, a které podle něj dosahovali solidní úrovně. Úsměvným dokladem Karlova uměleckého projevu ve věznici je pak návrh ke kázeňskému řízení z 13. května roku 1956, kde je Karlovi navržen trest za to, že *na cele spieval, pričom to vábilo aj druhých...*, za což už *jeden krát bol prichytený a napomenutý čo spieval*.²¹¹ Snad je z tohoto možné usuzovat solidní úroveň jeho uměleckého projevu, Karl byl ostatně hudebně vzděláván již od svého dětství.

V souvislosti s pobytem v Leopoldově Karl později často hovořil o různých osobnostech, se kterými se ve věznici setkal. Na cele se setkal s mnoha básníky – Václavem Renčem, Janem Zahradníčkem, na kterého vzpomínal jako na tichého a pokorného či s Josefem Kostohryzem, který na Karla udělal největší dojem svou *přímostí a bystrou inteligencí*. *Když mu bachař něco nesmyslného nařizoval, dokázal mu odpovědět takovým způsobem, že se bachař musel cítit hrozně malý a přitom nemohl říct ani slovo*.²¹² Později vzpomínal například na generála Syrového, se kterým vedl debatu o válečných událostech a zejména o prezidentu Benešovi. Beneš měl žádat před svojí abdikací a odletem do Anglie o

²¹⁰ J. KARL, *Mukl*, s. 17-27. Zajímavostí je, že Karl byl v Leopoldově někdy v roce 1957 také osloven Richardem Slánským s prosbou, aby mu vyhotovil krátký výtah o Starém zákonu. Lístek dále několik let skrytě koloval mezi vězni a Karlovi se k jeho překvapení dostal do rukou při jeho druhém krátkém pobytu v Leopoldově v roce 1961. Viz: Alena Ouředníková, *Představujeme P. Jaroslava Karla, před padesáti lety tajně vysvěceného ve Valdicích I*, s. 6. Slánský byl téhož roku z věznice propuštěn. Více o bratrovi nejznámějšího popraveného komunisty v Československu viz: Heslo *Slánský Richard*, in: *Diplomacie Československa, Díl II. Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Praha 2013, s. 576-577.

²¹¹ Viz: NA, SSNV, Praha – osobní spisy, osobní spis Karl, s. 11 – Hlášení ke kázeňskému řízení z 13. května 1956. Karl nakonec za zpěv potrestán nebyl, byl jen napomenut.

²¹² M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 248.

ozbrojenou vojenskou eskortu, s čímž byl u Syrového odmítnut. Poslední slova, která měl Beneš Syrovému říct, byla: „*Pane generále, my se ještě jednou sejdeme a bude vás to mrzet!*“.²¹³ Karl ale seděl na cele také s pozdějším prezidentem Gustávem Husákem. Jak bylo Karlovým zvykem snad v každém prostředí a společnosti, i s Husákem Karl časem zabředl do přemýšlivých debat. Ty se týkaly náboženství, víry či církve. Karl později často uváděl Husákův názor na církev a kněze: „*Víš Jardo, já si velmi vážím věřících lidí a přitom je opravdu lituju... Protože to jsou lidé, kteří jsou podvedeni kněžími. Kdybych měl tu moc, dal bych všechny kněze zlikvidovat, protože jsou brzdou pokroku. Kde už dnes mohlo lidstvo být?!* Slova prý pronášel s ledovým klidem.²¹⁴ Zda tehdy Husák věděl, že jeho názorový oponent je studentem teologie, není jasné. Karl také v souvislosti s Gustávem Husákem zmiňoval, že Husáka měl v Leopoldově zachránit od těžkého úrazu (možná od smrti) během práce na lisu v době, kdy byl Husák negativně propírán ve slovenském tisku.²¹⁵

Uvěznění obou dětí pochopitelně těžce nesli oba rodiče. Částečnou útěchu jim mohlo poskytnout propuštění Věry Janotové v roce 1954, Věra se po propuštění za rodiči do Klatov přestěhovala (její manžel si trest stále odpykával).²¹⁶ O pár let později, roce 1958, ve věku 75 let, zemřel po vleklých potížích s nemocným srdcem Jan Karl.²¹⁷ Jaroslav na pohřeb puštěn nebyl.²¹⁸ Matka a sestra pak Jaroslava společně pravidelně několikrát za rok navštěvovaly.²¹⁹

Karlova matka se několikrát snažila dostat syna na svobodu. Na jaře roku 1955 podala žádost o milost, která byla Vyším vojenským soudem v Praze 5. dubna zamítnuta.²²⁰ I další žádost o milost, kterou posílala Anna Karlová v roce 1958, byla zamítnuta,²²¹ stejně jako žádost o revizi trestního řízení z roku 1957.²²² Příležitostí k propuštění mohla být pak amnestie vyhlášená 9. května roku 1955 prezidentem Zápotockým ku příležitosti 10. výročí osvobození. Tato amnestie krátké tresty do dvou let úplně odpouštěla, delší tresty zmírňovala

²¹³ J. KARL, *Mukl*, s. 19-20.

²¹⁴ *Tamtéž*, s. 20-21.

²¹⁵ Viz: Rozhovor s Jaroslavem Karlem. Martin Flax. Klatovy, 30. 8. 2013.

²¹⁶ J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 68.

²¹⁷ ABS, V-2007 – Karl, s. 14 – Charakteristika Jaroslava Karla ze dne 11. července 1961.

²¹⁸ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 250.

²¹⁹ NA, SSV, Praha – osobní spisy, osobní spis Karl, s. 34 – Evidenční karta.

²²⁰ *Tamtéž*, s. 46-49 – Usnesení Vyššího vojenského soudu v Praze z 5. dubna 1955.

²²¹ *Tamtéž*, s. 16 – Posudek žádosti o milost z 10. ledna 1958.

²²² *Tamtéž*, s. 40 – Přezkoumání trestní věci z 15. dubna 1957.

o třetinu. Nevztahovala se však na tresty za špionáž, vlastizrada či vyzvědačství a Karla se tím pádem netýkala. Druhou amnestií z doby Karlova věznění byla amnestie nového prezidenta Antonína Novotného vyhlášená 1. prosince 1957.²²³ Ani v tomto případě se však amnestie na Jaroslava Karla nevztahovala. Štěstí mělo Karlovi přát až napotřetí.

Dne 7. ledna 1960 podali ministr spravedlnosti Václav Škoda, generální prokurátor Jan Bartuška a ministr vnitra Rudolf Barák společný *Návrh zásad amnestie k 15. výročí osvobození ČSR Sovětskou armádou*. Dne 29. února 1960 se pak sešla rada náčelníků nápravně pracovních táborů (NPT) a věznic. Konkrétní podmínky byly na stole. Kromě jiných skupin měli být propuštěni političtí vězni, kteří se přímo neúčastnili špionáže, teroristických a sabotážních akcí či zvláště nebezpečné formy velezrady. V tomto bodě bylo propuštěno kolem 5600 vězňů.²²⁴ Mezi jinými i Jaroslav Karl a jeho švagr Karel Janota.²²⁵

6 Rok na svobodě, druhé zatčení a věznění: 1960-1965

„*Nebojte sa, ešte raz se stretnem*“ byl poslední vzkaz na cestu, který Jaroslav Karl slyšel od „Hvízdavého Dana“, když 11. května roku 1960²²⁶ opouštěl leopoldovskou věznici.²²⁷ Květnová amnestie obsahovala pro všechny propuštěné podmínku, že se do 10 let od svého propuštění nesmí dopustit trestného činu. Několik měsíců před propuštěním byla Státní bezpečností spuštěna tzv. akce „Máj“. Pracovníci StB přijeli hromadně do vězeňských lágrů, nechávali si předvolávat vězně a už zde byli vybíráni potenciální spolupracovníci. U většiny propuštěných tak panovala nedůvěra v amnestii a oprávněná obava ze sledování tajnou bezpečností i z návratu za mříže.²²⁸

²²³ Jan ROKOSKÝ, *Amnestie 1960*, Paměť a dějiny 1, 2011, s. 38-39.

²²⁴ *Tamtéž*, s. 39-41.

²²⁵ J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 69.

²²⁶ NA, SSVN, Praha – osobní spisy, osobní spis Karl, s. 6 – Prohlášení o propuštění z 11. května 1960.

²²⁷ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 250.

²²⁸ J. ROKOSKÝ, *Amnestie 1960*, s. 43-51.

Podobné obavy zažíval i Jaroslav Karl. Euforie z pocitu svobody byla rychle vystřídána hořkým uvědoměním relativity této svobody omezené bedlivým sledováním Státní bezpečností.²²⁹

Karl v Leopoldově nasedl na autobus, který odvážel propuštěné vězně na nejbližší vlakovou zastávku. Zde si koupil lístek a pokračoval do Klatov, kde se měl do dvou dnů hlásit na místním okresním národním výboru. Karl začal pracovat jako dělník v Krajském podniku zemědělských a lesnicko-technických meliorací.²³⁰ O pokračování studia teologie po propuštění kvůli kádrovému profilu politického vězně ani neuvažoval. Práci na melioracích si ale Karl pochvaloval, pracovalo se v přírodě a velká část jeho kolegů byli rovněž propuštění muklové.²³¹

Doba Karlova pobytu na svobodě ale neměla mít dlouhého trvání. Dne 30. června roku 1961²³² byl Karl ve vlaku cestou ze Sušice znovu zatčen, na nádraží už na něj čekalo auto a Karl se ještě ten samý den ocitl opět v jemu již dobře známé vyšetřovací vazbě v Plzni.²³³

Státní bezpečnost hledala jakékoliv záminky trestné činnosti, na jejichž základě by mohla vytvořit protistátní skupinu klatovských amnestantů. Během výsledků tak byl Karl dotazován převážně na své kontakty s nimi a na případné politické rozhovory, které by s amnestanty vedl.²³⁴ Ačkoliv z Karlových výpovědí není v této době zřejmé doznání jakékoliv trestné činnosti, v hlášení o charakteristice ze 7. srpna roku 1961 se uvádí, že Karl trestnou činnost plně doznal. Zároveň je doporučen jako možný budoucí spolupracovník, v tomto případě měl být Karlovi udělen jen podmíněný trest.²³⁵

Po třech měsících výsledků stanuli obžalovaní u soudu v rámci tzv. skupiny Zdeněk Turek a spol. Členy této skupiny Zdeněk Turek, Albín Heřman, Jan Prokop, Karel Janota a Jaroslav Karl. V hlavním líčení, jemuž předsedal JUDr. Miloš Studíhrach, a které se konalo 27.–28. září 1961 před Krajským soudem v Plzni, se projednávala obžaloba podvracení

²²⁹ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 250.

²³⁰ ABS, V-2007 – Karl, s. 15 – Protokol o výslechu Jaroslava Karla z 29. června 1961.

²³¹ *Tamtéž*, s. 251.

²³² ABS, V-2007 – Karl, s. 14 – Charakteristika Jaroslava Karla ze dne 11. července 1961.

²³³ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 251.

²³⁴ ABS, V-2007 – Karl, s. 24-29 – Protokol o výpovědi s Jaroslavem Karlem ze dne 12. července 1961.

²³⁵ *Tamtéž*, s. 31 – Hlášení o charakteristice Jaroslava Karla ze dne 7. srpna 1961.

republiky, čehož se obžalovaní měli dopustit poslušáním zahraničního rozhlasu a debatováním o politických poměrech v budoucnu.²³⁶ Podle obžaloby se tím měli dotyční připravovat na státní převrat a na založení „ilegální křesťansko-demokratické strany“. Sám Karl schůzkám v Plzni, kde se poslouchal zahraniční rozhlas, přítomen nebyl. Jeho občasně styky s amnestantem Zdeňkem Turkem, které měly být spojeny s debatou o politických poměrech měly jako trestná činnost dostačovat. Tresty nepodmíněného odnětí svobody byly v rozsahu od jednoho a půl do tří a půl let. Karl byl odsouzen ke dvěma rokům odnětí svobody a k tomu zbytek předchozího trestu pro nedodržení podmínek amnestie, Karel Janota měl trest o půl roku kratší. Obhajoba všech odsouzených o vynucení jejich odpovědi byla zamítnuta, Nejvyšším státním soudem bylo rovněž zamítnuté i odvolání, které všichni kromě Zdeňka Turka podali.²³⁷

Karl byl 17. listopadu 1961 eskortován do Prahy na věznici Pankrác, dne 9. prosince 1961 pak na Slovensko, kde se Jaroslav Karl po roce a půl opět ocitl ve věznici Leopoldov. Zde už ho „vítal“ poručík Eliáš se slovy „*No čo sem vám vravel, my sa ešte raz stretnem*“.²³⁸ Vánoční svátky tak Karl prožil v Leopoldově ve *vyňikající společnosti muklů, kterých se amnestie z roku 1960 netýkala*.²³⁹

Jelikož byl Karel Janota poslán do věznice ve Valdicích, zažádala Věra Janotová o převezení Jaroslava Karla do Valdic s odůvodněním, aby nemusely s její matkou dojíždět na dvě návštěvy zvláště.²⁴⁰ Žádosti bylo vyhověno a 2. ledna 1962 se tak Karl mohl s leopoldovskou věznicí definitivně rozloučit.²⁴¹

²³⁶ Podle historika Petra Zídka psala obžalobu této plzeňské skupiny nechvalně proslulá prokurátorka Ludmila Brožová, viz: Petr ZÍDEK, *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*, Praha 2010, s.179. O osobním setkání s Brožovou na vyšetřovací vazbě v Plzni se zmiňoval i Karl, Brožová podle něj psala přímo před ním příkaz k vzetí do vazby. Viz: J. KARL, *Mukl*, s. 28.

²³⁷ ABS, V-2007 – PL – Skupinový svazek, s. 30-37 – protokol o hlavním líčení. O sérii procesů se zakládáním „ilegální křesťansko-demokratické strany s propuštěnci květnové amnestie 1960 viz také: Jaroslav CUHRA, *Proces s „ilegální křesťanskodemokratickou stranou“ v roce 1961*, Praha 1997. V souvislosti s odsouzením Karl později vzpomínal na důvěrný rozhovor s pracovníkem státní bezpečnosti, jenž mu měl říci: „Kdyby nebylo Leopoldova a Klatov, tak byste tady nebyl“. Viz: J. KARL, *Mukl*, s. 28-29. Pravdou je, že posudky Karlova chování ve věznici, které z Leopoldova do Klatov přišly, nebyly nikterak lichotivé a uváděly, že u Karla *nebylo trestem docíleno převýchovy*. Viz například: NA, SSNV, Praha – osobní spisy, osobní spis Karl, s. 15 – Hodnocení odsouzeného Jaroslava Karla z 18. srpna 1959.

²³⁸ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 251.

²³⁹ J. KARL, *Mukl*, s. 29.

²⁴⁰ *Tamtéž*, s. 29-30.

²⁴¹ NA, SSNV, Praha – osobní spisy, Karl Jaroslav, s. 6 – Osobní karta odsouzeného Jaroslava Karla.

K československému vězeňství v 60. letech nutno poznamenat, že podmínky pro politické vězně byly výrazně lidštější než v období 50. let. Už od roku 1957 docházelo k pozvolné liberalizaci právních předpisů, ze kterých na přelomu dekády mizí třídní pojetí trestu. I tak ale bylo nadále součástí trestů tvrdá práce, či nucená účast na kulturně převýchovných agitacích, přednáškách či promítáních.²⁴² Posun v přístupu k vězňům od třídního k psychologickému je možné spatřovat i v seznamu trestů Jaroslava Karla, který byl ve valdické věznici významně častěji odměňován (vesměs za pracovní výsledky), než trestán. To byl jen jednou, a to omezením výhod na týden (nesměl navštěvovat kulturní pořady) za nepovolenou vycházku,²⁴³ žádnou samovazbou už trestán nebyl.²⁴⁴ Snesitelnější podmínky valdické věznice přiznával později i sám Karl.²⁴⁵

Karl byl během svého pobytu ve Valdicích nejdříve zaměstnán jako „mačkář dublet“ v provozově národního podniku Železnobrodského,²⁴⁶ od června 1962 až do propuštění pak pracoval v dílně „mechanika“ jako materiálový zásobovač. Vedl hlavní kartotéku, veškerý pohyb materiálu a jeho evidenci.²⁴⁷ Jako vedoucí skladu měl k dispozici vlastní kancelář, což Karlovi, kam z bezpečnostních důvodů nesměli ani bachaři, jen vedoucí podniku, se kterým Karl navázal přátelský vztah. Karlovi tento fakt velmi imponoval. Ve kanceláři tak Karl mohl například bezpečně přechovávat jakoukoliv literaturu či z rozinek vyrábět mešní víno kvašením rozinek ve sklenici od okurek.²⁴⁸

Podobně jako v Leopoldově, vzpomínal i v souvislosti s vězněním ve Valdicích později Karl na setkání a rozhovory s velmi zajímavými osobnostmi. Karl například později vzpomínal na rozhovor s františkánem Janem Evangelistou Urbanem. Urban se měl Karlovi mimo jiné svěřit s informací, že v období první republiky zván k prezidentu Masarykovi.

²⁴² Dušan JANÁK – Aleš KÝR, *Nástin vývoje československého vězeňství v letech 1948-1989*, Historická penologie 5, 2004, s. 1-5.

²⁴³ *Tamtéž*, s. 17 – hlášení ke kázeňskému řízení ze 14. června 1964.

²⁴⁴ *Tamtéž*, s. 5 – Kladné a záporné poznatky o odsouzeném Jaroslavu Karlovi.

²⁴⁵ V této souvislosti Karl vzpomínal na rozhovor s jedním bachařem, který v 50. letech vězně šikanoval, ale teď byl docela vlídný. Na Karlovu otázku, proč se dříve tak choval odpověděl: „Tehdy jsem dostal takový rozkaz. Teď jsem dostal rozkaz chovat se slušně, tak jsem slušný.“ Na Karlovu doplňující otázku, zda by ho zastřelil, kdyby k tomu dostal rozkaz odpověděl: „Co bych mohl dělat? Musil bych vás zastřelit“. Viz: M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 253-254.

²⁴⁶ NA, SSVV, Praha – osobní spisy, Karl Jaroslav, s. 23 – hodnocení Jaroslava Karla z 20. července 1964.

²⁴⁷ *Tamtéž*, s. 20 – hodnocení Jaroslava Karla ze 7. srpna 1965.

²⁴⁸ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 253.

Urban měl Karlovi také údajně sdělit překvapivou informaci, že Masaryk někdy v období před svou smrtí prý od Urbana tajně přijal katolické svátosti.²⁴⁹

Ve Valdicích se také odehrál jeden z nejdůležitějších okamžiků Karlova života. Když se v květnu roku 1962 ve Valdicích stěhovalo kněžské oddělení do prvního patra věznice, chodili kněží s ostatními mukly na společné vycházky. Zde se Karlovi podařilo domluvit s tajně vysvěceným biskupem Janem Chryzostomem Korecem na Karlově tajném kněžském svěcení. Oba se domluvili na příští neděli. Karl ani Korec v ten den nešli na oběd a využili tento čas, kdy byly všechny cely otevřené a sešli se mezi patry na kraji schodiště. Vše proběhlo velmi rychle, Karl si sundal čepici, poklekl, Korec na něj vložil ruce a provedl kněžské svěcení. Vše proběhlo bez problémů a přesně na čas. Svou první mši Karl sloužil ještě ve Valdicích na vycházkovém prostoru vedle ubikací.²⁵⁰

Stejně jako během pobytu v Leopoldově, i z Valdic se Jaroslavova matka snažila dostat syna na svobodu formou žádosti o milost. Stejně jako všechny předešlé však byla i 18. prosince roku 1864 žádost odmítnuta.²⁵¹ Naději na propuštění opět představovaly amnestie. První za dobu Karlova pobytu ve Valdicích byla vyhlášena roku 1962. Ta se však nevztahovala na amnestované z roku 1960, kteří porušili známou podmínku o 10 letech nevykonání trestného činu.²⁵² Propuštění se Karl nedočkal ani Novotného amnestií opět k výročí osvobození republiky, vyhlášenou 9. května roku 1965. Ačkoliv amnestie byla jednou z nejrozsáhlejších od konce druhé světové války a zkracovala nebo odpouštěla trest mnoha vězňům, na Karla se podmínky nevztahovaly.²⁵³ Karl ale na jaře roku 1965 podal žádost o revizi svého procesu z roku 1953. Soud se konal v poslední květnový týden.²⁵⁴ Karl byl nakonec propuštěn až 3. září 1965 rozhodnutím prezidenta republiky z 27. srpna pod

²⁴⁹ Tento fakt měl Urban Karlovi dále komentovat s tím, že si Masaryk s ohledem na tehdejší politickou situaci a snad i z osobních důvodů nepřál, aby se o tom veřejnost dozvěděla. Viz: Alena Ouředníková, Představujeme P. Jaroslava Karla, před padesáti lety tajně vysvěceného ve Valdicích II, Zpravodaj plzeňské diecéze 7, 2012, s. 4.

²⁵⁰ M. DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem*, s. 252-253.

²⁵¹ Pod zamítnutím všech žádostí o milost včetně období Karlova prvního věznění byl podepsaný soudce JUDr. Hynek Havlíček, který byl zodpovědný i za Karlovo odsouzení z roku 1953. Viz: NA, SSNV, Praha – osobní spisy, Karl Jaroslav, s. 49 – opis rozhodnutí o žádosti o milost.

²⁵² Radek, SLABOTÍNSKÝ, *Amnestie prezidenta republiky v letech 1960 a 1962 a rehabilitace politických vězňů v 60. letech*, Brno 2010. Disertační práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, s. 121.

²⁵³ *Tamtéž*, s. 128-129.

²⁵⁴ NA, SSNV, Praha – osobní spisy, Karl Jaroslav, s. 7.

podmínkou, že se dalších 7 let nedopustí trestného činu.²⁵⁵ Karl strávil za mřížemi dohromady 12 let, 9 měsíců a 15 dní.

7 Život po propuštění: 1965–2019

Po propuštění z Valdic vystřídal Karl v průběhu 60. let několik profesí. Hned po propuštění pracoval jako dispečer v odborném učilišti Tesla Praha v Bystřici nad Úhlavou u Nýrska. Po zrušení tohoto učiliště byl Karl zaměstnán v Zemědělském stavebním podniku v Klatovech jako vedoucí národohospodářské evidence. Karl musel i na svobodě žít se stigmatem kriminálního živlu. Kolegy v Zemědělském stavebním družstvu byl při zjištění, že je podnik ve ztrátě obviňován ze sabotáže. V roce 1969 tak podal výpověď a začal pracovat jako terapeut v Dětské psychiatrické léčebně v Běhařově u Janovic nad Úhlavou, od roku 1979 pak Karl pracoval v Psychiatrické léčebně v Bohnicích.²⁵⁶

Během 70. let začaly Karlovi opět přicházet předvolání na StB. Karl docházel na výslechy jednou, někdy i dvakrát až třikrát týdně. Metodami cukru i biče, různými nabídkami i výhrůžkami se snažili Karla přesvědčit ke spolupráci. Karl si také všiml, že je sledován.²⁵⁷

Karl byl také v době po propuštění aktivní v podzemní církvi. V utajení připravoval bohoslovce na tajné svěcení, na které je do NDR k biskupu Joachimovi Meisnerovi i doprovázel.²⁵⁸ Kněžskému povolání se ale Karl mohl oficiálně věnovat až po roce 1989. V červenci roku 1990 ukončil Karl pracovní poměr v léčebně a 1. srpna, téměř 42 let od nástupu do kněžského semináře v Českých Budějovicích, konečně nastoupil do duchovní správy v Bechyni jako děkan.²⁵⁹ Ve městě nad řekou Lužnicí Karl působil po dobu 13 let a spravoval relativně velkou farnost, pod jeho působnost patřily i obce Sudoměřice, Rataje, Opařany či Stálec. V roce 2003 odešel do důchodu a vrátil se zpět do Klatov, kde dále

²⁵⁵ *Tamtéž*, s. 9.

²⁵⁶ J. KARL, *Mukl*, s. 37-43.

²⁵⁷ *Tamtéž*, s. 39-42.

²⁵⁸ Více o Joachimovi Meisnerovi a tajném svěcení českých kněží viz: Eva VYBÍRALOVÁ, „*Vždycky jsem se cítil tak trochu jako Čech*“, Paměť a dějiny 3, 2017, s. 108-112.

²⁵⁹ J. KARL, *Mukl*, s. 44.

vypomáhal ve farnosti.²⁶⁰ Roku 2013 převzal Karl v Rezidenci primátora hlavního města Prahy Cenu Václava Bendy.²⁶¹

Jaroslav Karl zemřel po krátké nemoci 19. března roku 2019. Zádušní mše se konala 26. března v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Klatovech.²⁶² Karl se dožil 89 let, 9 měsíců a jednoho dne.

²⁶⁰ J. KAFKA – M. KOPT, *Akce Polom*, s. 70.

²⁶¹ Internetové stránky Ústavu pro studium totalitních režimů. [online] Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/onas/cena-ustr/slavnostni-predani-ceny-vaclava-bendy-2013/>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

²⁶² Internetové stránky Plzeňské diecéze. [online] Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/novinky/2019-03-zemrel-p-jaroslav-karl>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

8 Závěr

Bakalářská práce popsala necelých 90 let trvající život Jaroslava Karla od jeho narození v Plzni v roce 1929 až po jeho úmrtí roku 2019. V první kapitole bylo popsáno Karlovo dětství a dospívání. Karl se již jako velmi mladý zapojil do protinacistického skautského odboje. Je pravděpodobné, že skautských skupin zapojujících velmi mladé členy do odboje v období nacistické okupace na našem území bylo více.

Práce dále úspěšně popsala Karlovo zapojení v klatovské protikomunistické skautské odbojové skupině. Karl nebyl přímým agentem zahraniční rozvědky, ale fungoval jako spojka mezi Slavojem Chodounským a Marií Járovou, podílel se na převádění přes hranice a zajišťoval distribuci pastýřských listů do farností v okolí Klatov.

Kvůli těmto činnostem byl Karl později zatčen a téměř rok vyslýchán Státní bezpečností. Ze zjištěných poznatků vyplývá, že na Karla byl během výslechů uplatňován velmi tvrdý a důmyslný psychologický nátlak spojený s metodou tzv. *brainwashingu* – techniky psychologického nátlaku a manipulace za cílem získání falešného doznání.

Karl byl za svoji účast ve skupině odsouzen k 17 rokům vězení, které si odpykával ve slovenské věznici Leopoldov. Na věznění Karl vzpomínal jako na těžká a náročná období, kde ho však posilovala katolická víra a vybraná společnost ostatních muklů. Karl byl propuštěn na amnestii roku 1960, která však obsahovala zrádnou podmínku, kvůli níž se řada propuštěných v dohledné době do vězení vrátila. To byl případ i Jaroslava Karla, který byl státní bezpečností zařazen do vymyšlené protistátní skupiny Zdeněk Turek a spol., načež byl odsouzen ke dvěma rokům odnětí svobody a k tomu zbytek odpuštěného trestu. Karl byl propuštěn na milost prezidenta republiky v roce 1965. Ve Valdicích byl tajně vysvěcen na kněze.

Po propuštění se Karl vrátil do Klatov a vystřídal několik povolání. Později pracoval v psychiatrické léčebně a byl aktivní v podzemní církvi. Kněžskému povolání se pak mohl oficiálně věnovat až po roce 1990.

9 Seznam pramenů a literatury

9.1 Prameny

9.1.1 Prameny archivní

Archiv bezpečnostních složek v Praze (dále jen ABS), Historický fond, H-270.

ABS, Historický fond, H-270-1.

ABS, Historický fond, H-270-2.

ABS, V-1259 – osobní spis Karl.

ABS, V-1259 – podsvazek.

ABS, V-2007 – Karl.

ABS, V-2007 – PL – Skupinový svazek

Národní archiv v Praze (dále jen NA), fond Správa Sboru nápravné výchovy (dále jen SSNV), Praha – osobní spisy, os. Spis Karl.

NA, SSNV, Praha – osobní spisy, Karl Jaroslav.

Státní oblastní archiv v Plzni, Sběrka matrik západních Čech, Sušice 13, fol. 212.

9.1.2 Prameny vydané

Miloslav ČAPEK, *O mužích, na které se zapomnělo*, Praha 2000.

Miloš DOLEŽAL, *Chtěl jsem být blanickým rytířem. Rozhovory s účastníky protinacistického a protikomunistického odboje*, Brno 2010, s. 237-258.

Jaroslav KARL, *Mukl*, Praha 2010.

Alena Ouředníková, *Představujeme P. Jaroslava Karla, před padesáti lety tajně vysvěceného ve Valdicích I*, Zpravodaj plzeňské diecéze 6, 2012, s. 4-6.

Alena Ouředníková, *Představujeme P. Jaroslava Karla, před padesáti lety tajně vysvěceného ve Valdicích II*, Zpravodaj plzeňské diecéze 7, 2012, s. 3-6.

9.1.3 Prameny audiovizuální

Záznamy Rozhovorů

Jaroslav KARL, Klatovy, 10. 2. 2011. Eva Palivodová.

Jaroslav KARL, Klatovy, 25. 3. 2011. Eva Palivodová.

Jaroslav KARL, Klatovy, 30. 8. 2013. Martin Flax.

Jaroslav KARL, Klatovy, 27. 7. 2014. Karel Pučelík.

Všechny nahrávky dostupné na webových stránkách Paměti národa:
<https://www.pametnaroda.cz/cs/karl-jaroslav-1929>.

Záznam soudního procesu

Internetové stránky Českého rozhlasu Radiožurnál. [online] Dostupné z:
<https://radiozurnal.rozhlas.cz/politicke-procesy-z-50-let-7700472/1>.

9.2 Literatura

9.2.1 Monografie

Jan ADÁMEK – Josef JIRAN – Zdeňka MACHARTOVÁ-FOLKOVÁ, *Josef Jiran. Kněz a voják Kristův. Sborník k nedožitému 50. výročí kněžství*, Písek 2002.

Stanislav BALÍK – Michal KUBÁT, *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*, Praha 2004.

Jaroslav CUHRA, *Proces s „ilegální křesťanskodemokratickou stranou“ v roce 1961*, Praha 1997.

Josef DANĚK, *Zpravodajská brigáda: pravdou ke svobodě: sborník 1939-1999*, Praha 1999.

Jindřich DEJMEK, *Diplomacie Československa, Díl II. Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Praha 2013.

Jiřina DVOŘÁKOVÁ, *Státní bezpečnost v letech 1945-1953. Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek*, Praha 2007.

Vilém HEJL, *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha 1990.

Milan CHURÁŇ a kol., *Encyklopedie špionáže: ze zákulisí tajných služeb, zejména státní bezpečnosti*, Praha 2000.

Jiří KAFKA – Miroslav KOPT, *Akce StB Polom. Proces se skupinou František Pavel Křivský a klatovští skauti v zrcadle dokumentů státní bezpečnosti*, Praha 2008.

Karel KAPLAN, *Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956*, Zlín 2021.

Jiří KÖSSL – František KRÁTKÝ – Jaroslav MAREK, *Dějiny tělesné výchovy*, Praha 1986.

Antonín KRATOCHVÍL, *Žaluji, Svazek I: Stalinská justice v Československu*, Praha 1990.

Karel LEŠANOVSKÝ, *Komunismus a skauti-komunisté* [online], Děčín 2008. Dostupné z: https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/skautskyinstitut.cz/uploads/2013/12/Komunismus_a_skauti-komuniste.pdf. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Karel LEŠANOVSKÝ, *Se štítem a na štítě. Nezradili skautský slib*, Praha 2000.

Vladimír MACURA, *Šťastný věk. Symboly, emblémy a mýty 1948-1989*, Praha 1992.

Václav MĚŘIČKA, *Československá vyznamenání. Část VI, II národní odboj*, Hradec Králové 1984.

František MORKES, *Historický přehled postavení maturitní zkoušky a analýza jejích funkcí*, Praha 2003.

Michal PEHR, *Cestami křesťanské politiky*, Praha 2007.

Zdeněk POUSTA, *Filosofie za mřížemi: Leopoldov, léta padesátá*, Praha 1995.

Martin PULEC, *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek. Seznamy osob usmrčených na státních hranicích 1945-1989*, Praha 2006.

Pavel RAJSKÝ – Marek PEČENKA – František HONZÁK, *Encyklopedie špionáže*, Praha 1993.

Jiří REJZEK, *Český etymologický slovník*, Voznice 2012.

Lenka SÝKOROVÁ a kol., *Klatovy*, Praha 2010.

Roman ŠANTORA, *Skautské století. Dobrodružný příběh českého skautingu*, Praha 2012.

Miroslav VANĚK, *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*, Praha 2004.

Václav VAŠKO, *Ne vším jsem byl rád – vlastní životopis*, Praha 2001.

9.2.2 Studie v periodiku

Zdeněk DEMEL, *Po stopách jednoho smutného výročí: K zrušení diecézních bohosloveckých učilišť a seminářů v roce 1950*, *Studia Theologica* 3, 2001, s. 61-65.

Dušan JANÁK – Aleš KÝR, *Nástin vývoje československého vězeňství v letech 1948-1989*, *Historická penologie* 5, 2004, s. 1-5.

Xenie PENÍŽKOVÁ – Světlana PTÁČNÍKOVÁ, *Českoslovenští letci působící za druhé světové války v raf ve fondech archivu bezpečnostních složek MV ČR*, *Sborník Archivu bezpečnostních složek* 2007, 2007, s. 297-322.

Jaroslav ROKOSKÝ, *Amnestie 1960*, *Paměť a dějiny* 1, 2011, s. 36-54.

Radek ŠVEC, *Sonda do duší černých baronů, aneb pomocné technické prapory ve vzpomínkách pamětníků*, *Memo: časopis pro orální historii* 2, 2019, s. 61-93.

Václav VAŠKO, *Legendární profesor Kolakovič*, *Teologické texty* [online] 4, 2007. Dostupné z: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Eva VYBÍRALOVÁ, „Vždycky jsem se cítil tak trochu jako Čech,“ Paměť a dějiny 3, 2017, s. 108-112.

9.2.3 Nevydané rukopisy

František KOLOUCH, *Internace biskupů Josefa Hloucha a Karla Skoupého v době komunismu*, Praha 2015. Disertační práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

Radek, SLABOTÍNSKÝ, *Amnestie prezidenta republiky v letech 1960 a 1962 a rehabilitace politických vězňů v 60. letech*, Brno 2010. Disertační práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.

Petr SVOBODA, *Provokace StB prováděné proti ilegálním skupinám třetího odboje v rámci akce Skaut. Provokace jako systém operativní práce StB na příkladu skupiny „Za svobodu“ v letech 1948–1951*, Praha 2017. Disertační práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

9.3 Internetové zdroje

Tomáš BURSÍK, Vězeňství: Historie období 1948-1952 [online], in: totalita.cz, dostupné z: https://www.totalita.cz/vez/vez_hist_01.php. [citováno dne: 9. 4. 2022].

Internetové stránky Československého dokumentačního střediska. [online] Článek o Adolfu Klimkovi: <http://www.csds.cz/cs/g6/626-DS.html>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Internetové stránky Paměti národa. [online] Příběh Štěpána Vašíčka: <https://www.pametnaroda.cz/cs/vasicek-stepan-1927?clipId=40083#recording>. [citováno dne: 11. 4. 2022].

Internetové stránky Paměti národa. [online] Příběh Václava Ptáka: <https://www.pametnaroda.cz/cs/ptak-vaclav-1928>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Internetové stránky Plzeňské diecéze. [online] Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/novinky/2019-03-zemrel-p-jaroslav-karl>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Internetové stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. [online] Jednání a dokumenty: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=9&r=1945>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Internetové stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. [online] Poslanci a orgány: <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=4477&org=286>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Oznámení o úmrtí Josefa Anderleho. [online] Dostupné z: <https://walkersfuneralservice.com/tribute/details/1450/Josef-Anderle/obituary.html>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Portál míst paměti národa. [online] Příběh Luboše Hrušky: <https://www.mistapametinaroda.cz/?id=107&lc=cs>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Portál míst paměti národa. [online] Příběh Miloslava Komárka: <https://www.mistapametinaroda.cz/?id=205&lc=cs>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Prokop TOMEK, Věznice Leopoldov [online], in: totalita.cz, dostupné z: http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_leopoldov.php. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Seznam absolventů klatovského gymnázia: <https://www.klatovynet.cz/gymkt/user/skola/Seznam%20absolvent%C5%AF%20klatovsk%C3%A9ho%20gymn%C3%A1zia%20od%201919.pdf>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Seznam praefektů a ředitelů klatovského gymnázia. [online] Dostupné z: <https://www.klatovynet.cz/gymkt/fr.asp?tab=gymkt&id=281&burl=&pt=OS06>. [citováno dne: 8. 4. 2022].

Zpráva o úmrtí Jaroslava Karla v tisku. [online] Dostupné z: https://klatovsky.denik.cz/zpravy_region/v-nedožitých-devadesáti-letech-zemrel-knez-jaroslav-karl-20190324.html. [citováno dne: 8. 4. 2022].